

Български

БРОЙ 3 | 2019

ЦЕНА – 30 КС

A portrait of Dobromir Banev, a middle-aged man with short, graying hair and blue eyes, wearing a dark blue blazer over a dark blue t-shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a dark, vertically-pleated curtain.

Добромир Банев:
„Животът сбъдна повечето ми мечти“

Земята е създадена зелена
Изгубеният рай на тишината
Славянската библиотека в Прага
България се оглежда в Тетевен
Стефан Богориди

Българско неделно училище „Възраждане“

Прием на деца за предучилищна група и на ученици

Контакти: balgari@atlas.cz, 777 196 322

Адрес: Дом на националните общности, ул. „Воцелова“ 602/3, 120 00 Прага 2

Спирка на метро и трамвай: I. P. Pavlova

Скъпи читатели,

Безгрижното слънчево лято отлетя, но все още чуваме финалните му акорди. Запометили сме обаче най-красивите моменти от него. Този път те са от богатата културна програма на морската столица, от прекрасното райско кътче Тетевен и от Фестивала на народните традиции и художествените занаяти в Разград.

В България лятото е пълно с море и култура, стига само да протегнем ръце към него. Фестивали, алеи на книгата, панаири на занаятите, изложби, концерти на открито съпътстват летните дни и вечери и ни зареждат с незабравими емоции и топлина.

Усещане за любов ни носи кино-фестивалът „Любовта е лудост“ във Варна, който ежегодно ни дарява с прекрасни филми. Тази година той се проведе под звуците на „Цигуларката“.

Хубавите книги се броят през лятото, смята журналистът и преводач Красимир Проданов и има право. Защото през лятото енергията на хубавата книга сякаш нараства и става по-осезаема.

Да намерим хубава българска книга в Прага не е лесно, но не е и невъзможно. Стига да отидем в историческия комплекс „Клементинум“,

където се помещава и Славянската библиотека.

За да останем насаме със себе си или с книга в ръка, ни е необходима тишина, а тя е наистина рядкост в днешния забързан и шумен свят. Приятна, спокойна и екологична може да бъде разходката до минералните извори в Карлови Вари. Около тях няма шум от автомобили или строителни дейности.

Спокойствието и тишината сякаш са на изчезване, както са на изчезване и много живи твари – „благодарение“ на човешката безотговорност и безразличие. Дали наистина е дошло времето на „шестото измиране“ и дали постепенно губим синьо-зеления цвят на планетата?

„Любов до синьо“ увековечава в стиховете си поетът Добромир Банев. Не е лесно да обичаш до синьо, защото „по своята същност любовта е и болка“.

Традиционната китайска селска сватба от провинция Шандун ни дава друга представа за любовта – никакви целувки пред хората, червен килим, червени пликове с пари и изобилие от храна и зелен чай вместо алкохол.

Съвсем различна проява на любовта ни разкрива историята на котленеца Стефан Богориди – внук на Софроний Врачански. Богориди,

който е имперски съветник в Цариград, остава верен на българските си корени и подарява къщата си в квартал „Фенер“, за да бъде издигната на нейно място българска православна църква. Днес там се извисява църквата „Свети Стефан“. Корените са тези, които ни дават силата, държат ни изправени и ни помагат да устоим на не едно житейско изпитание. Особено важно е това за емигрантите и за хората от смесени бракове. За радост огнищата на българския дух поддържат вече 356 български неделни училища в 50 държави по света, в които 45 000 деца с български произход учат български език, история и география на България, участват във вокални и танцови състави и знаят своя род и език. Едно от тях е и БНУ „Възраждане“ в Прага. Приятно четене!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4 - 6

БНУ „Възраждане“ / Три детски конкурса / 356 са българските неделни училища по света / Творческа работилница за кукли / По пътя на пулсиращата светлина

Накратко 7

Интересно 8 - 13

Изгубеният рай на тишината / Жега в залата / Тевтонският орден

Актуално 14 - 15

Земята е създадена зелена

Годишници 16 - 17

160 години от рождението на Стефан Богориди

Култура и традиции 18 - 29

27-ми международен фестивал „Любовта е лудост“ / Пааво Вестерберг / Добромир Банев / Хубавите книги се броят през лятото / Алея на книгата / 20-то международно биенале на графиката / „Сън в лятна нощ“ / Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и художествените занаяти в Разград / Славянската библиотека в Прага

Пътешествия и разходки 30 - 36

България се оглежда в Тетевен / Любовта е пролет, но цяла година / Чешкият курорт Карлови Вари

In Memoriam 37

Любомила Соленкова

1001 билки и рецепти 38

Розов тататор

На корицата: поетът Добромир Банев. Снимка: архив на издателство „Персей“

Снимки на стр. 2: архив на сдружение „Възраждане“

Българско неделно училище „Възраждане“

Снимка: архив на сдружение „Възраждане“

Вокално-танцова група „Орфей“ към БНУ „Възраждане“

БНУ „Възраждане“ е най-добрият избор за децата, които посещават чешки начални и средни училища, но едновременно с това желаят да получат образование и на родния си език. Училището съществува от 2002 г. и вече е изградило своя облик и традиции. Занятията се провеждат в Дома на

националните малцинства в Прага 2, на улица „Воцелова“ № 3. В училището се обучават деца от предучилищна възраст, както и ученици от начален и прогимназиален етап. Обучението се извършва от квалифицирани преподаватели с филологическо и педагогическо образование. Преподаваме по учебници, одобрени от МОН за българските

училища в чужбина.

Училището издава удостоверения за проведено обучение по реда на чл. 165, ал. 2 от ЗПУО. Децата получават знания по български език, запознават се с ключовите произведения на българската литература, с историята и географията на България, с родните традиции, обичаи и култура. Част от училището е и вокално-танцова група „Орфей“, която се представя достойно на редица фестивали и културни събития.

Българското неделно училище „Възраждане“ е място, където децата изграждат усещането си за принадлежност към една общност. Заедно отбелязваме българските празници, заедно изграждаме обичта си към родното и българските традиции. За записвания и контакти: bulgari@atlas.cz, 777 196 322

Д-р Десислава Вилимовска

ДАБЧ отличи победителите в три детски конкурса

Денят е 25 юли, 15.00 часа. Мястото е Сити Марк Арт Център в София. Събитието – церемония по награждаването на победителите в детските конкурси на Държавната агенция за българите в чужбина (ДАБЧ). Стремехът е да се приобщава най-младото поколение българи зад граница към Родината, да се съхранява историческата памет и културни традиции и разбира се да се твори на български език. Децата, по регламент, на възраст от 6 до 18 години, имат възможност да участват в литературния конкурс „Стефан Гечев“ (XXIII издание), конкурса по изобразително изкуство „България в моите мечти“ (XVIII издание) и конкурса по пеене „Любка Рондова“ (X издание). По думите на организаторите в конкурсите досега са взели участие общо около 14 хиляди български деца от 26 държави. Само тази година са изпратени 230 литературни творби от 11 държави – Австрия, Великобритания, Германия, Дания, Испания, Италия, Молдова, САЩ, Украйна, Франция и Чехия. Предложените теми в литературния конкурс са „Силата на българския

Церемония по награждаването на победителите в детските конкурси на ДАБЧ

дух“ и „България в моите мечти“. Няма жанрови и видови ограничения. Всеки участник може да напише върху избраната от него тема есе, разказ, приказка, съчинение или стихотворение. За първи път имам удоволствието да присъствам на церемонията по награждаването. Както разбрах, по традиция събитието се открива с изложба на отличните творби. За музикалната програма са се погрижили младите ни сънародници от Украйна, Молдова, Америка и Франция. Водещата, г-жа Лили Спасова е писател, координатор на конкур-

са и член на комисията. Класирането се извършва в три възрастови групи: първа група: от 6 до 10 г.; втора група: от 11 до 14 г.; трета група: от 15 до 18 г. **Голямата литературна награда „СИЛАТА НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ“** се присъжда на **Наталия Стоянова**, ученичка в 11 клас в Българския теоретичен лицей в Кишинев, Р. Молдова. Ученичката Невена Захаријева от Българско неделно училище „Възраждане“ в град Прага получи поощрителна награда в групата от 6 до 10 години с есето си „Корал“.

Диляна Анастасова

Снимка: архив на ДАБЧ

Над 45 000 ученици се обучават в 356 български неделни училища в 50 държави

12-а годишна конференция на Асоциацията на българските училища в чужбина се проведе в Пловдив на 27 и 28 юли. В нея участваха 120 души от над 70 училища в чужбина. „Учителите в българските неделни училища в чужбина сте сред съвременните будители и ви благодарим за патриотизма и усилията, които полагате за нашите деца“, каза премиерът Бойко Борисов по време на конференцията.

„Подпомагането на българските неделни училища е пример за добра политика в последните 10-11 години. Тогава неделните училища бяха 50, а днес – над 350. Обхванатите деца са повече от 30 хиляди и всяка година добавяме нови училища, увеличаваме обхвата на учениците, прибавяме дейности, които финансираме“, каза министърът на образованието Красимир Вълчев. Българските неделни училища съществуват благодарение на желанието на родителите да запазят децата си част от българското езиково и културно пространство. Когато започнахме да създаваме програмата преди десет години, бяха петдесетина училища, създадени на възрожденски принцип. Днес картината е друга, защото наистина България е навсякъде по света, казва Наталия Михалевска – директор на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“. 356 училища в 50 държави на всички континенти. Над 45 хиляди деца и ученици в тях. 1700 са учителите по български език и литература, история и гео-

Снежина Мечева, говорител на АБУЧ, премиерът Бойко Борисов и министърът на образованието Красимир Вълчев

графия на България и тези, които преподават фолклор, танци, музика и изкуство, каза Наталия Михалевска.

Учениците от българските неделни училища в чужбина могат да сертифицират знанията си по български език

Министерството на образованието и науката и Департаментът за езиково обучение към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ актуализираха Регламента за провеждане на онлайн изпитите по български език. Достъпно, по ясни правила и обективни критерии за измерване нивото на владение на езика учениците от българските неделни училища в чужбина могат да сертифицират знанията си по Общата европейска езикова рамка. На всеки кандидат, успешно издър-

жал предвидените писмен и устен изпит, се издава сертификат за ниво на владение на български език като чужд. Документът има международна валидност и е безсрочен. Изпитните тестове на ДЕО отговарят напълно на 17-те стандарта на АЛТЕ – неправителствена организация със статут на участник в Съвета на Европа и консултант на ООН по въпросите на езиковата политика. Изпитът се администрира онлайн, а регистрацията в сайта <http://bg.e-learning-deo.uni-sofia.bg/> дава възможност на кандидатите да правят упражнения, както и примерни тестове. Всеки кандидат може да полага изпита за всяко ниво неограничен брой пъти.(...)

Източник: Министерство на образованието и науката

Творческа работилница за кукли в Нощта на музеите

Българският културен институт в Прага участва в Нощ на музеите за девета поредна година. В рамките на програмата беше организирана творческа работилница в партньорство със Столичния куклен театър. Тя се осъществи в галерията, където бе експонирана изложбата „Кукленият свят на арх. Иван Цонев“,

представяща творчеството на един от доайените на българската куклена сценография – арх. Иван Цонев. Специално от България за събитието пристигнаха директорът на Столичния куклен театър Кирякос Аргиропулос, актрисата Галина Савова и сценографът Ива Гикова. Работилницата предостави възмож-

ност на малките и големите посетители да изберат и изработят театрални кукли от представленията „Часовникарят“ и „Пиноккио“. Директорът на Столичния куклен театър. Кирякос Аргиропулос сподели за списание „Българи“, че е благодарен за възможността да бъде показано това богато наследство в Прага. „Делото

Снимка: архив на Българския културен институт

Творческа работилница в БКИ

на арх. Иван Цонев е оставило дълбока диря на сцената на Столичния куклен театър и в десетки куклени театри у нас и в чужбина, за което бихме искали да се знае повече" – добави той.

Експозицията „Кукленият свят на арх. Иван Цонев“ беше представена като част от Пражкото квадриенале за сценография и театрален дизайн. Изложбата представи голяма част от личния архив на Иван Цонев, дарен

на Столичния куклен театър от съпругата на арх. Цонев – Елжбиета Цонева. В експозицията на галерията на института бяха включени освен „Пинокио“ (1968 г.), „Часовникарят“ (1965 г.) и знакови представления като „Екзюпери – Малкият принц“ (1970 г.), „Крали Марко“ (1967 г.), „Любовта на Алцест и Мизантроп“ (1968 г.), „Румето и старият лъв“ (1978 г.), „Мечето Римчимчи“ (1983 г.) и др. Куратори на изложбата са Ханна Шварц и Петър Митев. Участието на БКИ в музейната нощ чрез този прекрасен куклен свят беше изключителен жест към децата и техните родители и се превърна в едно запомнящо се събитие, осъществено благодарение на финансирането от Програма „Култура“ на Столична община.

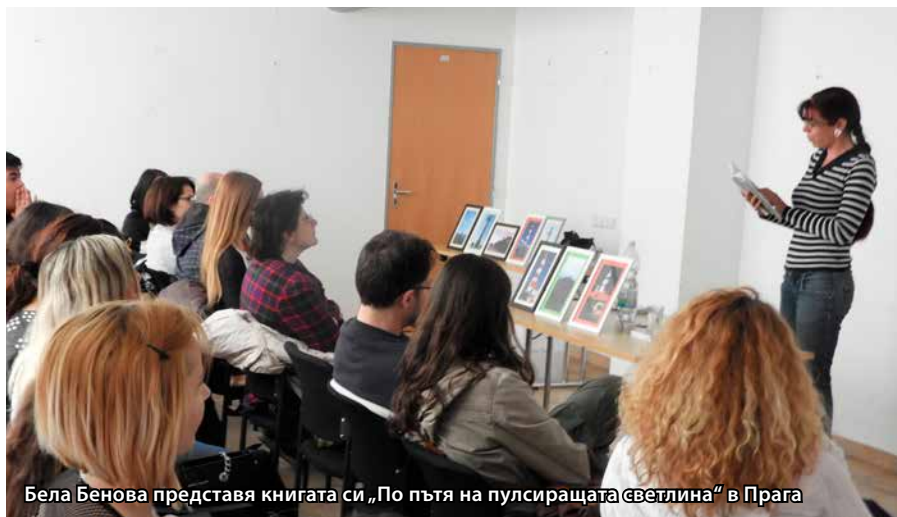
Раиса Андонова-Щурм

По пътя на пулсиращата светлина

На 12 май 2019 г. сдружение „Възраждане“ организира представяне на книгата на Бела Бенова „По пътя на пулсиращата светлина“. То се състоя в галерията на Дома на националните общности в Прага със специалното участие на авторката на книгата.

Бела Бенова – инженер по образование, фотограф по призвание и пътешественик по природа – запозна присъстващите на събитието с историята на морските фарове по българското Черноморие и със своите велосипедни пътешествия в търсене на поредния маяк. Тя каза, че фаровете са често на територията на военни обекти и се спря обстойно на най-любимия си фар – този в Шабла, който е и най-старият запазен фар по нашето Черноморие. Според някои източници кулата датира от 1678-1769 г., а първото жилищно помещение е от 1856 г. Особено любимо място за пътешественичката е нос Емине. Голяма част от фаровете са възникнали по време на господството на Османската империя, когато е бил сключен договор с французи за изграждане на навигационни съоръжения.

„Аз съм от Варна, но родителите ме преместиха от морската в истинската столица, лишиха ме от морето. В мен обаче остана вечният стремеж да се връщам към него. Трудно приемам да отида на място, на което няма

Бела Бенова представя книгата си „По пътя на пулсиращата светлина“ в Прага

море или поне река за успокоение. Море и по възможност – фарове!“, сподели Бела Бенова. Тя констатира с горчивина, че съдбата на много български фарове е една и съща – морето си ги взема. Такава е съдбата на стария фар на Галата. Няма го вече и фарът на Кранево. Пътешествията по фаровете за Бела Бенова са страст, любимо бягство и тя с нетърпение чака края на юни, за да яхне колелото и да се отправи към по-

редното морско предизвикателство. На желаещите да пътешестват препоръча да не тръгват сами и да се движат в екип поне по двама души. Необходим е само обикновен велосипед и фотоапарат, за да ви направи щастливи. Защото фарът е дума вълшебна и само нейното произнасяне призовава светлина и в най-мрачния сезон.

Мария Захариева

Снимка: архив на сдружение „Възраждане“

Накратко

Филмът „Бащата“ на режисьорите Петър Вълчанов и Кристина Грозева спечели през юли голямата награда „Кристален глобус“ на 54-ото издание на международния филмов фестивал Карлови Вари в Чехия в размер на 25 000 долара. Българо-гръцката продукция бе избрана от общо 12 киноленти. В основата на филма стои истинска история от живота на режисьора Петър Вълчанов.

„Бащата“ спечели и наградата на публиката и наградата за най-добра режисура на 9-ия Международен фестивал Сахалин през август. Пред-

Кристалният глобус в ръцете на победителите

ходните филми на двамата режисьори, „Слава“ и „Урок“ имат съответно 50 и близо 40 отличия от фестивални участия.

Доброволен труд за Черепишкия манастир полага семейство Якоубкови от Прага. Доц. Марек Якоубек от Института по етнология, съпругата му Ленка и двете им дъщери изчистват реката и дерето около манастира. „Нашето присъствие е резултат на кооперация между Института за етнология към Карловия университет в Прага и скаути от Пражкия квартал „Горни Почернице“, казва пред Нова телевизия доц. Марек Якоубек.

Чехия е най-добрата страна за пенсиониране в света според класацията на американската телевизия CNBC. Страната е и на 10-то място в Световния индекс за мира и е на 67 място по ниво на цените. Предимствата ѝ са, че няма специална виза за пенсионери и всеки желаещ може да получи гражданство само след 5 години. На второ място е Португалия, на трето – Словения, следвана от Канада и Австрия.

Ирини Жамбонас спечели наградата за най-добра актриса на филмовия фестивал в Сараево

Актрисата беше удостоена с отличието за ролята си във филма „В кръг“ на режисьора Стефан Командарев, а лентата получи и награда на Асоциацията на филмовите продуценти в Босна, съобщи от Съюза на артистите в България.

Пловдивчанката Смиляна Захаријева бе обявена за най-силния глас на планетата и стана притежател на световен рекорд на Гинес, след като миналата година прецизни уреди отчетоха 113.8 децибела, пише Plovdivtime.bg. Смиляна Захаријева, която е възпитаник на АМТИИ в Пловдив, постигна рекорда с песента „Дельо хайдутин“.

В седмичното приложение на един от най-големите чешки вестници Lidové noviny през юли излезе статия от Дануше Сайринг за скритото

Амфитеатърът в Пловдив

съкровище на България – вечния Филипополис. Пловдив. Култура и история, хубаво вино и вкусна кухня, мили и емоционални хора. Старият град, Амфитеатърът, православните църкви, ароматът на цъфнали дървета и на дъжда, който сякаш е наситен с капки естествен парфюм. Така е представен вечният Филипополис.

Бюст-паметник на българския революционер и идеолог на движението за национално освобождение Георги Сава Раковски беше официално открит в Тулча, Румъния. Инициативата е на Посолството на Република България в Букурещ и на кметството в румънския град, съобщи БНТ.

Райна Кабаиванска и Георги Текев, изпълнителен директор на Нов български университет, с наградата „Мария Калас“

Голямата оперна певица Райна Кабаиванска получи през август наградата „Мария Калас“. Отличието ѝ бе връчено във Верона, Италия по време на фестивала „Мария Калас“. Кабаиванска е първата неиталианка, на която е присъдено това отличие. Призът се връчва от 2013 г. на оперни творци, прославили Арена ди Верона. Дебютът на Райна Кабаиванска в прочутия амфитеатър е през 1970 г. в „Манон Леско“ с Пласидо Доминго. Последното ѝ представление там е през август 1997 г. в операта „Мадам Бътерфлай“.

Екип от археолози, ръководени от доц. Костадин Кисьов, директор на Регионалния музей в Пловдив, откри пирамидална кула в могилата Малтепе край пловдивското село Маноле през настоящия археологически сезон. Съоръжението датира от II – III в. сл. Хр. и е най-голямото от римската епоха по нашите земи. Предполага се, че на мястото е бил погребан римски император или императорският наместник в провинция Тракия. Височината на кулата е 20 м. Монументът е имал статуя на върха си и колонада. Освен мраморни блокове и дорийски капител от колона, са открити и монети, сребърна фибула и глинени съдове от времето на император Филип I Арабина.

Анонимен дарител предоставя 400 000 лева за превръщането на къщата на Райна Княгиня в София в музей. „Тя е построена с дарения в натура основно от поборници, които са били близки до Райна Княгиня и всеки с каквото е могъл, е помогнал“, каза пред Нова телевизия зам.-кметът на Столична община – Тодор Чобанов.

Изгубеният рай на тишината

Цивилизацията ни със сигурност е най-шумната, съществувала досега

Наскоро бяхме тръгнали да обикаляме Южна Чехия – от селце на селце откривахме маршрути и пълнехме душите си с гледките на лятото. С енергия обаче ни зареждаше колкото хубавото време, толкова и тишината. Защото тя е лукс за големия град.

При това тишината е повече от важна за човешкото същество, откъдето и да го погледнем. За нея едно време философите са писали книги. Но днес не е на мода. Сякаш воюваме по всеки възможен начин, за да я премахнем.

чисто философски. Истината обаче е, че спокойствието е на изчезване. Тишината – също.

Пиша това и се чудя дали да се засмея на една дискусия, която ми се изпречва пред очите точно сега. Под информация за новоприетия у нас Закон за защита от шума в околната среда (така е пълното му наименование) потребител на име Детелина е написал дословно:

НА, СЕЛО, МОЖЕ, ДА, ВДИГАШ, ШУМ, ОТ, СУТРЕН, до, вечер, особено, ако, нямаш, комшии.

Оставете запетаите и правописните

надвикването. За да те забележат, трябва да си шумен. И важи за всяко едно наше проявление.

Шумни са например мотоциклетистите. Те са на върха на пирамидата. Щом си по-тих, просто не ставаш. Шумни са заведенията в курортите, пък и не само там. Вместо с добро обслужване или хубава кухня, често привличат така – с шум. Пък и това е начинът да покажеш, че си на мода, че си актуален.

Шумни са всъщност и съседите ни. Нали знаете хубавата българска философия: „Вкъщи никой не може да ми каже какво да правя!“

И понеже шумът се превръща в норма, той извирва отвсякъде. Това последното буквално го изстрадахме, когато край сравнително малкия ни блок в софийската „Младост“ изникна градска магистрала с шест ленти. Мотори и денонощни гонки отбелязаха откриването и така е до днес. Помня една възрастна жена, която бях срещнал в автобуса... Та тя с огорчение ми каза: „Те не направиха път, те си построиха писта!“

„Всичките ни проблеми идват от това, че не можем да пребиваваме в тишина“, заявява пък **Блез Паскал**.

Но специално при нас нещата се мелят на други везни – кое носи пари и кое повече пари! Точно заради това например след приемането на гореспоменатия закон ресторанти и собственици на заведения организираха протест и поискаха от президента да наложи вето върху него. А става всъщност дума да не се вдига шум от 2 до 4 на обяд и след 11 вечерта. Явно безценно време за изкарване на пари.

Но ето и друга информация, публикувана от нашите медии – и говореща точно за това, че българите взаимно се тероризират с шум. В столицата София обикновено измерваният шум е с около 20 децибела повече от позволените 60. Според нормите този над 80 причинява заболявания. В същото време **Световната здравна организация** препоръчва максималната му сила да достига 55 децибела. Вместо това обаче софийският шум

Шумът в днешно време буквално убива

Първи пример за жалост ни е България. Много често, като споделяме впечатления с познати, които са се върнали в родината за малко, чуваме следното: „Там е толкова шумно!“ И наистина, фонът на шума в българските градове, че и села, е почти постоянен параметър. Разказват се даже вицове като този: „Как ще познаете, че сте си в България? По шмиргела в седем и половина в неделя сутринта!“

Да, тъпо е. Но може да ви се случи! Родната ни България култивира шума вече десетилетия. Строи се по начин, който обрича на шум. Пък и хората живеят сякаш шумно. Обяснението има много – и практически, но и

грешки – само по себе си това простичко изречение изказва (с големи букви!) същината на проблема. Звучи като закон от физиката: в България е толкова по-шумно, колкото е по-ниско нивото на общата култура.

А отсъствието на шум на първо място говори за умението ни да съществуваме в баланс; без да си пречим един на друг. Точно заради това примерите от полето на философи и писатели са безценни.

Да речем един **Карел Чапек**, който е известен с широкия си кръгзор. „Представете си тишина – казва чехът, – в която хората изричат на глас само онова, което знаят.“ Ние обаче живеем в епохата на

Естествените шумове се славят като изцерители

понякога е болестотворно гръмотевичен – особено в малките нощни часове, когато са... гонките.

До какво води шумът? Редно е да си зададем и този въпрос... Той слага началото на дълга поредица проблеми като безпокойство, състояния на тревога, раздразнение, може да премине в паниката или пък направо в депресия. И влошен слух, разбира се.

Да минем и от другата страна на барикадата. Тишината като такава е символ на творческия процес. Според някои слага началото на т. нар. *състояние на свързване със себе си*. Когато човек е преуморен например, се препоръчва пребиваване в тишина. Тишината има дълбоки традиции в различни религиозни практики. За нас пък – живеещите през 21. век, е и предизвикателство.

Но заедно с това възможност... **Норвегия** обяви наскоро, че ще подмени изцяло подхода си при лекуване на психични заболявания. Вместо клиники ще предлага на хората с проблеми пребиваване сред природата – там, където шумът е само естествен. На всичко отгоре домовете за нуждаещи се от помощ ще се изграждат само с дървен материал. Разходки сред природата и хубави, позитивни книги – така звучи накратко норвежката рецепта за справяне със стреса.

Интересни примери могат да се срещнат и у нас. Център за духовни практики ни кани да прекараме

седмица в тишина наред Родопите. От програмата става ясно, че участниците могат да използват телефони или компютри един час дневно. Освен че ще мълчат, ще се грижат за градина, ще се разхождат в планината или ще играят йога. Но тук идва логичният въпрос: колцина от нас са готови (и способни) да прекарат в тишина цяла седмица?

„*Благородното мълчание*“ *умиротворява*“, казва **Юлия Събева**, организаторът на въпросното мероприятие. Според нея шумът действа точно по обратния начин – заради него губим много енергия, която иначе може да ни послужи чудесно. Наред с това тишината успокоява мозъка. „*Колкото по-малко мисли*

има в него – твърди Юлия, – *толкова по-радостни и удовлетворени се чувстваме.*“

А това всъщност е и разковничето на цялата тази история... У нас хората масово се оплакват от постоянна умора и наред с това почти непрекъснато проявяват пословичния си негативизъм. Като навържем нещата, може причината да е именно тази... Или това да е поне една от причините. Но е ясно, че шумът играе значителна роля.

Както е ясно и друго – **тишината е вътрешно състояние**. Колкото по-интензивно живеем, толкова по-трудно достигаем до нея. Но заедно с това тя е въпрос и на стойности, пък и на обща култура, както заключихме още в началото... И пак идва ред на чешкия пример – на онази огърлица селца, която ни посрещаше в тишина. Та там, край спа хотела в едно от населените места, препоръчван за избавяне от стреса и като възможност за пълен релакс, имаше ясен и разбираем знак, че шумът е нежелан. *Забранена употребата на клаксон*. И тази простичка мярка показва как тишината всъщност е въпрос на ценностна система. Също на познаване на собствената ни човешка същност. Защото хората са пълноценни, когато чуват себе си. Така са по-отворени към другите. А тишината се превръща в път. Към това да се разбираме по-добре.

**Пътя към тишината описва
Красимир Проданов**

Когато искате да чуete по-добре себе си, потърсете тишината

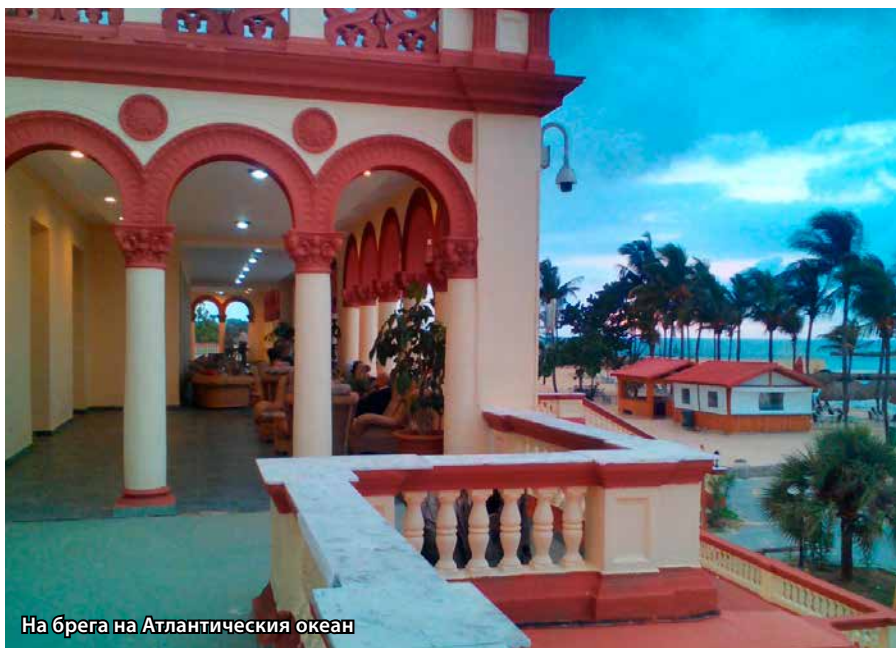
Жега в залата

Ахой, дами и господа, пани а панове. Как сте? Що сте? Отдавна не сме се виждали, нито чували, та реших да ви драсна едно писъмце от Хавана, да си спомните за мен. Аз тук съм пак нещо като дипломат. По семейна линия. Сигурно си мислите, че ми е

и сега клуб „Хавана“. Аз и жена ми бяхме поканени на него. Бяхме в един от ресторантите на главната сграда. Няколко думи за това какво представлява въпросният клуб. Той много ми прилича на ония клубове, които описва Реймънд Чандлър в

която беше приемът, да сложат климатик. Но не бяха го направили. Не знам защо. Освен това проблемът не беше само липсата на климатик. Не. А и това, че всички прозорци и врати към балконите, опасващи тази зала, бяха затворени. Ако бяха отворени, в помещението щеше да влезе по-свеж въздух от крайбрежния бриз, който обикновено духа от Атлантическия океан. Но те не бяха. До един бяха затворени.

Представте си следната картинка. Една заличка, около десет на десет метра, пълна до козирката с дипломати. Поне стотина души. Мъжете облечени с официални костюми с вратовръзки, жените с дълги рокли с деколтета и голи гърбове, повечето посланици на всякакви държави в Куба, съпругите им, плюс официални гости от страна на кубинското правителство, както и някакъв зам.-министър. Плюс няколко мъже в униформи на военни. Не знам от кои държави, но изглеждаха да са по-скоро от Африка или Южна Америка, т. е. доста екзотични. И самите офицери, и униформите им. Всички тия официални лица, мъже, жени от всякакви раси, възрастови групи, говорещи на различни езици, стоят толкова нагъсто един до друг, че почти се допират, а пред тях, пред един микрофон сложен в стойка, стои посланикът на държавата – домакин. Той се появи, разбира се, след около десет минути закъснение. Всички ние, добре облечената дипломатическа тълпа, вече бяхме започнали да се изнервяме. Не толкова заради закъснението на посланика, колкото заради жегата. Тя беше просто нетърпима. „Е, най-после дойде“ казах аз на жена ми, когато го видях да се появява пред нас и да ни хвърля тържествуващ поглед. Подобно на мен, хората около мен си поотдъхнаха. И те май си помислиха, че дългоочакваната поява ще сложи край на мъките им. Посланикът щеше да прочете празничното си слово и да пристъпим към същността на онова, заради което бяхме дошли. Яденето, пиенето и разговорите на високо равнище. Жестоко се лъжехме, обаче.

На брега на Атлантическия океан

лесно. Защото хората си мислят, че познават професията на дипломата. Че е лека, приятна, изпълнена със забавни и весели моменти. Че дипломатът е един безгрижен безделник, който се разхожда насам-натам по света, ходи на разни пресконференции, на срещи на високо равнище и дипломатически приеми. Казах „дипломатически приеми“ и се сетих за един такъв. Не беше обикновен прием. Ще ви разкажа за него. Беше по случай националния празник на някаква островна държава. Тихоокеанска, доколкото си спомням, но съвсем малка. Не като Океания, Индонезия или нещо подобно, не. Тази държавица се състоеше само от един остров и населението ѝ не беше повече от 5-10 хиляди души, най-много 15 хиляди. Нито човек повече. Сега не си спомням името ѝ, а и да си го спомням, нямаше да го кажа, за да не би с тоя разказ да предизвикам дипломатически скандал или нещо подобно. Това остава. Мястото на случката беше Хавана. По-точно най-известният някога, а

романите и разказите си за Филип Марлоу. Клубовете от 30-те години в САЩ по крайбрежието на Тихия океан около Лос Анджелис и Холивуд. Беше отдалечен от центъра на Хавана, намираще се на брега на Атлантическия океан. Ограден от непристъпна ограда, той имаше охраняван от частна полиция вход и двор, изпълнен с тропическа зеленина, палми, подрязана зелена тревица. Както и спортни зали за тренировки, плувни басейни, ресторанти, барове и частен плаж с бар със сервитьори, които те обслужват докато си лежиш на шезлонга под чадъра от палмови клонки и съзерцаваш линията на хоризонта и случайните облачета на небето. Разбира се, за почти 80 години след строителството му той беше малко позападнал. Времето беше оставило своя отпечатък върху стените, прозорците, алеите, плажа, басейните и останалото. Трябвало е може би поне някои неща да бъдат променени. Или ако използвам едно клише – „модернизирани“. Като например в залата на втория етаж, в

Първото съмнение, което се появи в мен, беше когато загледах напечатаната върху листове с формат А4 реч. Тя ми изглеждаше подозрително дебела. Колкото цяло тестве карти. Е, айде да не е тестве, ами да кажем *половин* тестве. Поне толкова. Държеше тоя посланик тия листове, окашляше се пред микрофона и ни гледаше всички нас с оная ми ти тържествуваща усмивка, с оная щастлив вид на победител, който сякаш казваше: „Паднахте ли ми в ръчичките!“ И след още няколко мига и окашляне, преглъщане, след като отпи спокойно от една чаша глътка вода, той започна да произнася своята празнична реч, обръщайки се към „уважаемия заместник-министър“ и „техни превъзходителства“.

Аз пак, с угрижен глас, обърнах внимание на жена ми върху дебелината на листовите, които тоя тип държеше в ръката си. Но тя ми шътна да мълча и аз млъкнах. Опитах се да проумея какво казва посланикът. Познанията ми по английски не са особено блестящи. Мога, да кажем, да проведа един разговор на някакви общи теми на английски, разговор от рода на: „Откъде си?“ и т.н. Също така все ми се струва, че разбирам английския доста добре, когато гледам филми със субтитри. Т.е. когато чуя как някой произнася някои фрази на английски, а след това ги видя, преведени на български. Също така ми е по-лесно да го разбирам тоя език, когато има субтитри на английски. В тия два случая ми се удава да разбирам и доста сложни изречения и мисли. Но в тоя случай с посланика нали нямаше субтитри нито на български, нито на английски. Не разбрах особено добре какво говореше тоя човек. Посланикът, де. Още повече той говореше английски с някакъв не особено приятен, гънлив акцент. Замазваше думите. И аз, който и без това срещах трудности с разбирането, още повече се затруднявах. Още повече ме затрудняваше фактът, че темата на речта беше, както ми се стори, историко-географска. А аз трябва да си призная, че в тия области английският ми не е особено добър. Все пак, обаче, разбирах доста неща благодарение на термини като „демократия“, „революция“,

„география“, „история“ с които беше изпълнено началото на речта му. Кое то още повече ме уплаши, защото те предвещаваха тя да бъде дълга и изтощителна. И пак предупредих жена ми за това. На което тя вече почти гневно ми шътна, че ако не ми е интересно, мога да изляза. Това ми се стори несправедливо. Не, че на мен не ми се искаше точно това да направя. Но пък от друга страна знаех какво ме чака, ако го направя. Заради което се въздържах. Семейният живот е низ от компромиси. Аз ви го казвам. Не, че позицията, която бяхме заели в залата, не беше подходяща за това. Да излезем, имам предвид. Бяхме почти най-отзад в тълпата, само на няколко метра от вратата към балкона, на който духаше спасителен океански бриз. А на петдесетина метра от ада, в който се пържехме, се разбиваха вълните. Продължих да слушам речта с историческите термини на посланика и да зяпам наоколо. Хората около мен, като че споделяха моето желание. Имаха разсеян вид, въпреки че спазваха благоприличие. Не говореха, не правеха физиономии. Единствено в погледите им аз отгатвах добре

за изслушването. Времето е относително. Айнщайн го е казал. Пет минути може да са нищо, прекарани на обикновен стол, и може да се превърнат във вечност, ако седнеш на нагорещена печка. Имах чувството, че тая мисъл беше изречена за днешния случай. Постоянно поглеждах часовника на джиесема си. Имах чувството, че е спрял. Все това ми се струваше, чак до следващата минута. А междувременно тоя посланик продължаваше с речта. Изглежда беше решил да ни прочете някакъв учебник по история и география взети заедно. На листовите, които държеше, беше преснел тия учебници, а сега ги четеше. Може би беше взел и данни от някой статистически институт с всички резултати от изследванията за она остров през последните петстотин години. За производството на всякакви видове стоки, за образованието и т.н. Четеше цифра след цифра, а ние се пържехме в пот. Огледах се наоколо с надеждата, че след дипломатите ще настъпи някакво брожение и ще избухне бунт. Лицата им бяха червени, изтощени от неравната битка с температу-

Спасителен бриз духаше на 50-тина метра

прикритите зад дипломатическата обиграност мисли. Пак се заслушах в монотонната реч на посланика. Превеждаше я на испански жена на средна възраст. Беше с безлична физиономия и дрезгав глас. Това, като че удвояваше времето, необходимо

рата, потънали в пот. Те се триеха с хартиени кърпички. Но бунт не настъпваше. Сигурно бяха решили, че ще умрем, но няма да изневерим на дипломатическия етикет. Е, имаше някои дами, които очевидно не принадлежаха на дипломатическия

корпус, и затова проявявах признаци на нетърпение. Бях извадили ветрилцата си и си веех с отгъчен вид. Това само можеха да си позволят, нищо друго. Аз пак направих опит да се разбунтувам. Обърнах се и тихо, като доближих устата си до ухото й, попитах пак с отчаян глас дали не иска „да излезем навън“. Но тя ми хвърли такъв поглед, че за няколко минути почти се разхладох. Но беше за кратко, твърде кратко. И след това отново ризата залепна за гърба ми. Накрая – знам, че читателите могат да ме презрат за тая слабост, аз се предадох. Прошепнах на спътницата си нещо в смисъл, че ще отида „на разузнаване“ навън „за малко“ и лекичко, прошепвайки *дискулпа* се запровирах между дипломатите към вратата. Избягах да ги гледам в очите. Не бях погледнал и очите на жена си. Знаех какво ще прочета в тях. Но се бях примирил, това беше жестоката цена, с която щях да спася живота

то ми, а аз поех с пълни гърди от свежия океански въздух. Няколко минути само гледах безкрайната шир, дишах, наслаждавах се и дори не помислях за ония нещастни души от преизподнята, пардон – дипломатите, които в този момент може би изживявах последните си минути на този свят. Тогава изведнъж отвътре се чу шум. Разнесоха се разтревожени гласове, настана кратка суматоха. Аз приближих обратно към вратата. Очаквах да видя най-лошото. Купчина гърчещи се по пода тела, може би. Бях познал... почти. Но слава богу, тялото беше само едно. И тъкмо го вдигаха. Принадлежеше на някакъв мъж, на около шейсет години, облечен в черен костюм с бяла риза и вратовръзка, със сива, разпиляна при падането коса и бледо като мъртвец лице. Реших, че най-лошото вече се е случило и по гръбнака ми полази тръпка на ужас. Няколко доброволци-дипломати вдигнаха и изнесоха навън тялото

се прекръсти и отправи беззвучна благодарност към най-висшите сили. После той срещна погледа ми – и аз неговия. Няколко секунди се гледахме така, мълчаливо, без да можем да си кажем нещо. Нямахме нужда. От очите ни струеше сякаш небесна светлина. Просто бяхме двама оцелели от преизподнята. В същия миг се сетих за жена ми. Тя също беше вътре! Реших, че няма какво повече да чакам и се втурнах обратно в залата, за да опитам с риск за живота си да я спася. Нали в крайна сметка си бяхме обещали, че ще бъдем заедно и в добри и лоши моменти? Тайно се надявах, че дипломатите там, вътре, вече се бяха разбунтували, че припадналият от жегата техен колега беше събудил човешкото у тях. За моя изненада в залата всичко изглеждаше постарому. Сякаш нищо не се беше случвало, никой не беше припадал – посланикът на малката островна държавица отново беше цар на положението. Речта му продължаваше, беше едва преполовил дебелия тесте със страниците, на които беше напечатана. Добрах се до жена си и видях, че тя едва се крепи на краката си. Още миг и кой знае какво щеше да се случи с нея. Разбира се, щом ме видя, тя опита да се противопостави на желанието ми, което веднага отгатна. Такава си е – беше решила да остане там до край, като войник на своя пост. Но аз не си губих времето с празни приказки. Вдигнах я на ръце миг преди да се свлече в несвят на пода и я понесох към изхода. Постъпката ми не беше никак дипломатична, ако добре ме разбирате. Затова очаквах всичко друго, само не и това, което последва – зад гърба ми избухнаха ръкопляскания. Мислех, че са за героичната ми постъпка. Обърнах глава назад, за да им благодаря за подкрепата. Заблуждавах се обаче – не ръкопляскаха на мен. Просто най-после речта на посланика беше свършила. А нас сякаш никой не ни забелязваше. Това беше от мен, дами и господа, пани а панове. От мен и от Хавана. *Доброу ноц и насхледану* – или *аста ла виста*, както казват кубинците.

Най-после – спасителен океански въздух

си. Щях да имам угризения до сетния си час. Чувствах се като предател на герои, като Юда Искариотски. Очевидно бях такъв, едно нищожество, което не беше готово да принесе живота си в името на етикета и доброто възпитание. Но ми се живееше. Как само ми се живееше. Най-после се добрах до вратата. Отворих я със сетни сили и вятърът погали лице-

на нещастника. Сложиха го пред мен – на столовете до залата на смъртта, както ще нарека онова ужасно място, на което бяхме вкарани с измама против волята си. Мислех го за мъртъв. Но щом се озова навън, той отвори очи и оживя. Реших, че причината за това е спасителният океански въздух. С облекчение видях как този като по чудо оцеляя

Тевтонският орден

Откъс от книгата *“Военно-Монашеските ордени”* на Димитър Герганов, която разказва за военната и политическата история на 13 християнски военни ордена.

... След четиригодишна подготовка през 1230 г. тевтонците установяват първия си аванпост в Прусия. По заповед на великия магистър фон Салза, комендант Конрад фон Ландсберг с малък отряд от 7 рицари и до 100 оръженоосци завладяват замъка Вогелсанг. Скоро пристигат още подкрепления в състав 20 рицари и 200 сержанти. Орденът започва предпазливо да настъпва по двата бряга на Висла. В началния етап на кампанията тевтонците са подкрепени от полски, нормански и германски кръстоносци. Навсякъде тевтонците действат по един и същи начин. След завладяването на някой район, веднага започват строеж на укрепления. В началото дървени, а след това солидни замъци. Същевременно върви колонизация – от Свещената Римска империя пристигат германски заселници, които веднага получават земи, за да се устроят. Владения получават и някои от полските рицари. За разлика от новите градове между реките Елба и Одер в империята, тези, основани от ордена, са силно укрепени и имат много по-добра планировка, съответно са по-уредени и с по-широки улици. Отлични администратори, тевтонците добре разбират, че развитието на местната икономика зависи от подходяща регулаторна база. Така на градовете обикновено се дават т.нар. Магдебургски привилегии – набор от закони, рамкиращ вътрешната автономия на градове и села, предоставени от местния владетел. В конкретния случай пруските градове се радват на разширена околна територия и привилегии, модерни за времето си съдилища, гражданско и търговско право. За сметка на това във външните си отношения са по-ограничени, отколкото свободните градове в рамките на Свещената Римска империя. Единственото изключение е предвидено за Елбинг, който се управлява по правото на Любек – най-значимия град от Ханзата, срещу което тевтонците си осигуряват морска подкрепа.

През 1232 г. кръстоносните сили получават по призива на папа Григорий IX подкрепления от Магдебург в размер на 5 000 войници. Орденът вече може да започне масирана кампания. Първият удар е насочен срещу клана на помесаните. Тевтонците установяват контрол над Торн и напредват към Рогов, който е превзет след измяна. Пада и крепостта Гурске, а в Кулм е построен замък. Накрая съпротивата на помесаните е прекършена, след като вождът им Пепин е заловен след предателство. На следващата година вече 10 000-на кръстоносна армия продължава инвазията. Сега целта е силният клан на погесаните. През зимата на 1234 г. край замръзналата река Сорге, изв. и като Сиргун, след кръвопролитна битка прусите са разбити. Жертвите са толкова много, че полесражението е наречено „поле на мъртвите“. Тевтонците веднага се заемат да консолидират завладените територии. Изградени са силно укрепени замъци в Мариенвердер и Рехден. През същата година по настояване на Херман фон Салза папа Григорий IX издава булата *Pietati proximum*, известна като Златната була от Риети, с която на практика даденото

от Фридрих осем години по-рано е препотвърдено. След светската власт и духовната признава правото на ордена на собствена земя. През 1235 г. тевтонците инкорпорират полския рицарски Добжински орден с благословията на папата, въпреки несъгласието на Конрад Мазовеcki. Две години по-късно идва ред и на Ливонския орден, чиито рицари са почти избити от литовците след поражението при Сауле през 1236 г. Така тевтонците получават основание да оперират в Ливония – земите на съвременните Естония и Латвия, а както ще видим и още по-на север. През 1236-37 г. тевтонците навлизат все по-навътре в Прусия. След множество сблъсъци помесаните и погесаните окончателно са победени. Рицарите създават нови укрепени селища в Трусон, когото пристигналите колонисти от Любек ще превърнат в Елбинг, както и в Дзиергон на изток от Мариенвердер. През 1238-40 г. идва ред на бартите, натангите и ерландите. Край крепостта Хонийда тевтонски отряд е напълно унищожен, ала скоро рицарите се връщат със значителни сили. Тевтонският маршал Дитрих фон Берхайм поставя своите условия – гарнизонът трябва да се предаде и всички езичници да приемат християнството. Водачът на прусите приема, заради което е убит от собствените си войници. В крайна сметка, след кратка обсада Хонийда е превзета. През 1239 г. е установен контрол върху лагуната на Висла, където е издигнат форт Балга, който по-късно е превърнат в замък. Ерландите предприемат неуспешно нападение, приключило с гибелта на вождата им Пиопсо. До края на следващата година тевтонците получават значителни подкрепления, които им позволяват да консолидират завоеванията си срещу бартите и натангите.(...)

Димитър Герганов

Земята е създадена зелена

Помня детските си години – имаме едно любимо семейно кътче... Намираще се на около 40 км от Бургас, при това на сред гъста гора. И в същото време на брега на морето. Виждам картинката пред очите си и сега... Отивахме рано сутринта, а скалите край морската вода бяха плътно заети. Може и детското ми въображение да е изиграло роля, но толкова живи създания в естествената им среда май не съм виждал оттогава. Най-много ме впечатляваха раците. Усетили веднъж присъствието ни, лениво се размърдваха, за да плъкнат секунди по-късно в топлата, огряна от слънцето вода. И идваше нашият ред, на хората.

Сега там отдавна има хотел

При това наистина огромен хотел. Веднъж, преди няколко години, реших да покажа мястото на моята Деница. Вървахме си кротко и спокойно, докато изведнъж не попаднахме пред нещо като КПП. Поискаха ни документи, че почиваме в хотела. Опитвахме да обясним, че само минаваме оттам, но в отговор чухме груби викове. Заплашиха ни с глоба, с полиция... Обяснението от тяхна страна беше просто. *Частен плаж*. Така са се почувствали сигурно и онези раци, онези морски твари, с които беше пълно детството ми. Едва ли са им крещели – не и на тях. Просто един летен ден са останали без скалите си. Без своето единствено местообиталище. Но в природата е различно. Изчезне ли домът ти, изчезваш и ти. И философски си мисля, че май същото става и с българите. Домът ни постепенно изчезва. С него и ние.

Но думата ми сега е за природата

В продължение на хиляди години човек живее на една черга с всички други обитатели на планетата – с цялата тази флора и фауна. С животните и птиците. С дърветата. Но напоследък се заговори за едно мрачно явление, за истински черен феномен. *Планетата се обезлюдява*. От синьо-зелена става кафеникаво-червена. Пуста. Най-силен шамар в това отношение

нанесе един доклад на организацията *WWF*. Според него за последните 45 години сме „помогнали“ на 60% от живите твари покрай нас да изчезнат. Безцеремонно и както ние си умеем. Една от главните причини е земеделието. Интензивният му ръст нанася непоправими щети на много видове. За 30 години пък сме нанесли на океаните поражения, които те не помнят за последните 300 млрд. години. „Отличници“ сме, нали... Всичко това доведе до раждане и на един особен термин – „**шестото измирание**“. Досега пет пъти в историята си Земята е започвала „на чисто“ – поради катаклизми или някакви други катастрофи. Всичко показва, че на дневен ред е шестият... Лошото е, че хората го причиняват.

Проблемът наистина е всеобхватен

Родиха се и книги – например тази на *Елизабет Колбърт*. В нея тя разкрива мащабите на катастрофата. Оказа се достойна за награда Пулицър. Но за какво сме достойни ние, пита самата авторка по страниците... Именно достойнството искам да опиша... Примерите, които са негативни, са навсякъде около нас. Но постепенно в света започна да се ражда нова вълна. При това трудно може да се каже, че е дело единствено или само на новото поколение, на младите. По-скоро хората на средна възраст се хванаха за главите. Достраша ги какво ще оставят на онези, които са след нас. И тръгнаха да оправят своя дом. Започнаха да

се грижат според възможностите си за Земята.

Първото такова вдъхновение съзрях на малко очаквано място. В София беше пристигнал **Мартин Шмаус** – автор на една от най-популярните чешки книги през последното десетилетие. „Момиче, запали огънче“ е лирична и в същото време разтърсваща история. Затова малко се разочаровах, че авторът ѝ твърдо отказва да пише повече. Но при срещата на българска земя сподели друго... Искал да остави нещо като завет след себе си. **Гора**. Точно така, *гора!*

За целта купил доста голямо място. Къде с приятели, къде със собствени сили започнал да го подготвя за залесяване. Последният път, когато се чухме, в гората му вече растяха няколко хиляди дръвчета.

Чехите имат енергията и желание за промяна

Покрай климатичните промени впрегнаха всички свои сили да му се противопоставят. Общо 30 чешки организации например организират само през тази 2019-а засаждането на 10 млн. млади дръвчета. С пъти по-мащабна е инициативата на предприятия *Vojenské lesy a statky*, което управлява точно гори на военните. В чест на своята 90-годишнина то е подготвило общо 23 млн. фиданки. Сега си представете как ще изглежда една такава (чешка) гора...

Хубави примери има на много места по света

Според нов закон, който вече влезе

Чехия ще има нова гора от 33 млн. фиданки

в сила на *Филипините*, всеки ученик или студент има задължение да засади минимум 10 дървета, за да може да получи дипломата си за основно, средно или висше образование. Островната страна е тежко засегната от увреждането на почвата. Със законодателната инициатива ефектът е двоен – от една страна, оздравява се земята; от друга, младите хора се възпитават на това да имат отношение към нея. А и сметката е грандиозна – очаква се всяка година горите на Филипините да нарастват със 175 млн. дървета!

И *Tampite* ще зеленее повече! Доброволното садене там имаше за цел да елиминира щетите от природните катаклизми в последните години. Организацията за цялото събитие се пое от държавното предприятие *Lesy Slovenskej republiky*. А засаденото, по груби сметки, е с размерите на 500 футболни игрища.

Много популярност печелят и инициативите, свързани с почистване на място или направо регион. Ясно е, че там, където природата се остави на спокойствие, тя се самовъзстановява. Много силно се усети това в

Новата гора на София порасна с 16 хил. дръвчета

Щом видели своя дом в нормалното му състояние, на брега излезли костенурки от ценния вид *Маслинова ридлея*. Снесли там яйцата си и впоследствие от тях се излюпили 80 малки.

Ето и още един вдъхновяващ пример

Тази пролет *Фарьорските острови* се решиха на малко популярна стъпка. За два дни всички интересни за

да са полезни, а заедно с това чрез тях да се създават приятелства. В 60-те почиствания дотук са се включили повече от 1000 души, а Прага е „олекнала“ с близо 22 тона безразборно захвърлена смет.

Но сърцата ни са в България

Макар и по-трудно на моменти, и там се случват хубави неща. Съществува например сдружение от хора, наречено *Зелена Странджа*. В началото на лятото те се впуснаха на юг от Ахтопол. Желанието им беше да изчистят трудно достъпни места по брега.

От известно време пък *Столичната община* стои зад инициативата **Новата гора на София**. Донякъде целта е да се тушира недоволството от презастрояването в града. Но хубавото пак е налице... През пролетта доброволци засадиха близо 16 хил. дръвчета. Мащабите са далеч от цитираните по-нагоре, но всяко начало, всяко преобразяване е трудно. Без много фанфари, в същата посока работи и *Зеленият отбор*. Група от приятели, сред които всички са добре дошли, си има мечта – **България да е гориста и красива**. Пътят е труден, но непрекъснато правят по нещо. Защото и България, както Земята, е създадена зелена. Тогава страната ни е земен рай. А животът навсякъде е скъпоценен. Умират ли другите покрай нас, все нявга ще дойде и нашият ред. Но ще е късно да признаем, че шестото измиране е факт.

Зеленият отбор на България в акция

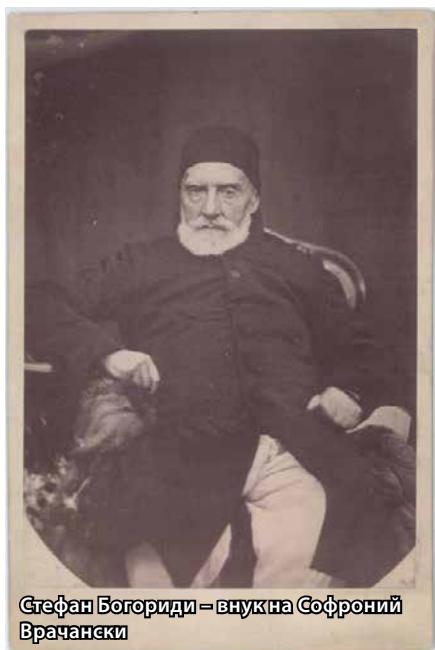
Индия, където на места проблемите наистина са огромни. Но разчистването на плажа в Момбай доведе до неочакван резултат, което сигурно ще се превърне в тласък за промяна. Отпадъците там на места се издигали на височина от 180 сантиметра, което е доста над средния ръст на индийците. За пълното почистване на въпросния плаж били необходими общо две години. Паралелно с това течала разяснителна кампания сред местните защо не бива да го използват за сметище. Най-важният довод обаче предложила сама природата.

туристите места останаха затворени. Причината – почистване. Местните дори бяха приготвили безплатна храна за гостите на страната си – само и само да не се разочароват. При това *Фарьорските острови* се гордеят, че са сред най-чистите кътчета на света. Но искат да определят по-строги правила за своите посетители. Така че природата да не страда. Подобна инициатива има и под носа ни, в Прага. *Trash Hero* е отворена за участие организация, която редовно почиства едно или друго място в града. По правило идеята е акциите

**За Земята с любов:
Красимир Проданов**

160 години от смъртта на княз Стефан Богориди (1775–1859)

В края на 18 и началото на 19 в. в българските земи започва постепенно да се оформя прослойка от заможни българи, които полагат началото на българския обществен, стопански и политически елит. За разлика от западноевропейския, той не е аристократичен по характер. С едно изключение – фамилията Богориди. Нейният родоначалник, княз Стефан Богориди, благодарение на своите лични качества прави забележителна кариера в рамките на османската управленческа структура и приживе се сдобива с аристократична титла, но едновременно с това съумява да запази българската си идентичност и спомена, че е внук на Софроний Врачански.

Стефан Богориди – внук на Софроний Врачански

Стефан Богориди – в служба на Високата порта

Стефан Богориди се ражда в Котел през 1775 г. под името Стойко Цонков Стойков. Негов баща е влиятелният търговец Цонко, който е първороден син на българския книжовник, епископ и последовател на Паисий Хилендарски Софроний Врачански (1739–1813). Поради неспокойните кърджалийски времена в края на 18 в., цялото семейство се премества да живее в търновското село Арбанаси. По-късно при тях се премества и дядо му Стойко Владиславов, който през същата година е ръкоположен за епископ на Врачанска епархия и получава името Софроний Врачански. Именно с неговата финансова помощ младият Стойко и брат му Атанас заминават за Букурещ да учат в престижната за времето си гръцка академия „Св. Сава“. Двамата получават солидно образование, изучавайки френски и

гръцки език, философия и реторика. Смята се, че след това Стойко и брат му променят фамилното си име на Богориди в чест на княз Борис-Михаил, който се споменава в „История славянобългарска“ под името „Богорис“.

През 1798 г. Стойко, междувременно приел и гръцкото име Стефан, се установява в Цариград и работи като частен учител по френски език в заможното гръцко семейство Мурузи. Именно то се оказва важен трамплин за бързото и успешното му израстване в политическа и административната система на Османската империя. Благодарение на влиятелното гръцко семейство младият българин е назначен за секретар на главния драгоман на османската флота. Малко по-късно Стефан Богориди взема участие в англо-османските военни експедиции в Египет срещу армията на Наполеон Бонапарт. Според разказа на неговия внук Емануил Богориди, по време на една от морските битки той едва не намира смъртта си в морето и е спасен от един английски кораб. Завръщайки се в Цариград, Стефан Богориди постъпва на служба при великия драгоман на Високата порта (турското правителство) Скарлат Калимахи, който, в качеството си на княз на Молдова, го взема със себе си и го назначава за управител на Галац (1812–1819), впоследствие за началник на княжеската канцелария, а след това го привлича за свой помощник във Влашко.

Преломен момент в живота на Стефан Богориди е избухването на въстанията във Влашко и гръцките земи през 1821 г. Тези драматични събития предизвикват турския фанатизъм, жертва на който стават представители на висшето гръцко

духовенство в столицата. Същата година младият Стефан е отзован в Цариград. Макар да получава значение като драгоман на турската флота, през 1825 г. е заточен за три години в Мала Азия със семейството си като част от мерките, които Високата порта предприема срещу надигналото глава християнско население в Дунавските княжества и гръцките земи.

Завърнал се в османската столица през 1828 г., Стефан Богориди бързо спечелва благоволенieto на султаните Махмуд II и Абдул-Меджид, известни със своите реформи в империята с цел да я модернизират. Той става част от делегацията, която султан Махмуд II изпраща в Санкт Петербург през 1828 г., за да уреди споровете с Русия. Стефан Богориди оправдава доверието на султана и неслучайно участва във всички позначими преговори на империята през следващите няколко години. За неговите заслуги султан Махмуд II му дава титлата княз (на турски език „бей“) и го назначава за управител на о-в Самос. Стефан Богориди посещава само веднъж острова и го управлява от Цариград, а през 40-те години негов заместник там е личният му секретар Гаврил Кръстевич. Издигането му в турската административна и политическа йерархия продължава и при следващия султан, Абдул Меджид, който създава специално за него длъжността имперски съветник. За уважението, с което се ползва пред султана, говори фактът, че султан Махмуд II неколккратно е гост в неговата къща, а синът му Абдул Меджид приема поканата да присъства на сватбата на една от дъщерите на Стефан Богориди – нещо нечувано до този момент в султанския двор.

Стефан Богориди – български меценат и патриот

Въпреки своето високо положение на турски сановник и близостта си с управляващите в Цариград, Стефан Богориди не забравя своя български произход и го показва „на дело“ нееднократно през живота си. През годините той не прекъсва връзките си с родния град и на път за Молдова през 1811 г. го посещава. Според внука му Емануил Богориди, неговият дядо е използвал влиянието си, за да подпомогне отварянето и поддържането на редица български училища (включително в родния си град Котел), изпращал е на свои разноски млади българи да получат образование в Западна Европа, сред които Георги Раковски и Гаврил Кръстевич (впоследствие негов личен секретар и бъдещ губернатор на Източна Румелия (1884–1885)). В дома му често гостуват представители на българската интелигенция с молба за съдействие и помощ, сред които Петко Р. Славейков, Константин Фотинов, Неофит Бозвели, Иларион Макариополски, Иван Богоров и др.

През 1849 г. Стефан Богориди използва влиянието си пред султана, за да издейства разрешение за

Къщата в квартал „Фенер“, която Богориди подарява за българска църква

Снимка: Уикипедия

построяване на българска църква в Цариград и за тази цел още същата година дава къщата си в престижния квартал „Фенер“. Чрез събирането на доброволни дарения от българската община в Цариград там е построена дървена църква, осветена през октомври с. г. и кръстена на негово име. След Освобождението на нейно място е издигната Желязната църква. На следващата година благодарение на застъпничеството на Стефан Богориди Иларион Макариополски е освободен от заточение, а през 1858 г. е ръкоположен за епископ.

След потушаването на Видинското въстание през 1850 г. Стефан Богориди прави всичко възможно да облекчи положението на тамошното население. Благодарение на него изпратеният там да въведе ред турски комисар Али Риза паша е инструктиран да прояви великодушие спрямо местните хора. През същата година 19 българи от този край, обвинени в резултат на интриги на местната турска власт, са осъдени на заточение в Диарбекир. По настояване на Ст. Богориди османското правителство провежда анкета, която доказва тяхната невинност. Известно е също така, че през 1850 г. той се опитва да използва влиянието си пред Високата порта, за да получи съгласието ѝ за създаване на автономно българско княжество във Видинския край, но без успех.

Един от синовете на Стефан Богориди, княз Никола Богориди, подобно на баща си, остава верен на своя род и също го показва „на дело“. В качеството си на владетел на Молдова, през 1858 г. той издава декрет, с който се полагат основите на Болградската гимназия за нуждите на българската колония в Бесарабия, станала част от Молдова в резултат на подписания Парижки договор (1856). Част от възпитаниците на тази гимназия са и бъдещите строители на следосвобожденска България.

В края на 50-те години Стефан Богориди получава камъни в бъбреците и отива в Париж да бъде опериран, но тамошните хирурзи отказват поради напредналата му възраст. Той умира през 1859 г. в Цариград. По време на отслужената за него панихида в българската църква в Цариград българският духовник Иларион Макариополски заявява, че със смъртта му българският народ е изгубил свой силен защитник и голям покровител.

През 2018 г. в двора на реставрираната Желязна църква в Истанбул е открит бюст-паметник на големия български меценат Стефан Богориди, построен със средства на живещите там българи и на Фондацията на българските църкви в града.

**Д-р Красимира Мархалева
по материали от НБКМ**

Паметник на Стефан Богориди в двора на църквата „Свети Стефан“ в Цариград

Снимка: архив на Красимира Мархалева

27-ми Международен кинофестивал „Любовта е лудост“

От 23 август до 1 септември Варна е завладяна от любовната лудост на любимия си кинофестивал. Всяко място на Земята има своя идентичност. Културата, цветовете, историята, хората, звуците, ароматите и безкрайни истории за разказване. Ние, хората, любопитни по природа, не можем да избягаме от усещането, че искаме да преживеем всяка една от тези приказки. И така ние пътуваме и вземаме малки късчета любов от всеки филм със себе си... Наградите са вече известни – финландският „Цигуларката“ на режисьора Пааво Вестерберг получи Голямата награда „Златна Афродита“ и Наградата на гилдия „Критика“ към Съюза на българските филмови дейци. Специална награда за режисура – на немския режисьор Свен Тадикен за драмата „Най-красивата двойка“. Актьорът от същия филм – Максимилиан Брукнер спечели Награда за мъжка роля. Наградата за женска роля отиде при Мария Леон за ролята ѝ в испанския филм „Без край“. Почетен диплом на Борис Луканов за ролята му в „Пътуващо кино“ на режисьора Илия Костов, който филм получи и Наградата на Община Варна. Младежкото жури награди дебютния филм на Борислав Михайловски „Обичам те, Бойдин“. Горчивата чаша на Факултета по журналистика и масови комуникации в Софийския университет получи документалният филм „Формулата на Тео“, режисьор и сценарист Николай Василев. Съюзът на филмовите дейци отличи руския „Без мен“ на режисьора Кирил Плетньов.

Пааво Вестерберг – носителят на „Златната Афродита“

„Моята работа е да използвам дарбата си, за да разказвам истории и да помагам на хората да оцеляват в живота“, казва финландският режисьор

Режисьорът Пааво Вестерберг на 27-мия международен фестивал „Любовта е лудост“ във Варна

Пааво Вестерберг пристигна специално от Финландия на кинофестивала „Любовта е лудост“ във Варна, за да представи дебютния си филм „Цигуларката“. „Цигуларката“ е филм за любовта, амбицията, музиката, страстта, таланта, дори за предателството. Прочутата цигуларка Карин трябва да сложи край на звездната си кариера след автомобилна катастрофа, при която нанасява ръката си и губи способността си да свири на цигулка. Тя започва да преподава на ученици, два

години по-млади от нея само за да открие, че се влюбва в Анти, един от тях. Карин и Анти са трудна двойка, тъй като и двамата са страстно отдадени на музиката и са свръхамбициозни в кариерата си. Режисьорският дебют на Пааво Вестерберг беше категорична художествена кулминация в съществителната програма и заслужено спечели Голямата награда „Златна Афродита“.

Господин Вестерберг, поздравления за прекрасния филм! Какво

мислите за драматургията? Защо не пишете сам сценариите си в киното?

Благодаря Ви. Работил съм и като драматург в Националния театър – това е самотна работа. За филмите имам по двама души сценаристи, които ми помагат. Не мога да обясня защо подходът ми към филмите е различен.

В „Цигуларката“ се говори на киноезик. Вашата драматургия на екрана е кинематографична и прекрасно разказана. Героите говореха чрез телата си, мимиките и жестовете – това, което изобразява камерата.

Разликата между театъра и киното е, че театърът разказва истории с думи, а киното – с образи. Изразните средства на силния език, който използвам, са цвят, техника и философия.

Как се продуцира филмът?

Финансирането е трудно във Финландия, която е малка страна. Има държавна субсидия – един милион евро е максимумът, за който се кандидатства пред Финландската филмова фондация. Добре е да имате подкрепата на поне един телевизионен канал. Аз съм познато име, имам успех в театъра като режисьор и ми е лесно да докажа, да покажа нещо конкретно като например

късометражен филм. В комисията са продуценти и режисьори; професионалисти, които са ерудирани, могат да четат добре и да различат успешния сценарий от неуспешния. Режисьорът разперва криле и обединява всички, както диригентът във филма. Всеки диригент трябва да се грижи за неговия оркестър.

Режисьорската ви работа е властна и концентрирана. От една банална история сте направили разтърсващ филм. Има ли действителна история зад разказаната?

Съсценаристката Еми Песонен използва свои преживявания в театъра. Изключителната красота на класическата музика най-добре съответства на действието. Какво ще направиш, ако изгубиш това, което най-много обичаш? В началото Карин умира метафорично. Тя използва младия Анти, сграбчва го хищнически, за да свири чрез него. Тя се влюбва по различна причина. Не защото е лош човек, а защото иска да оцелее. Когато преподавателите преподават инструмент като цигулка, трябва да докоснете учениците си, създават се интимни отношения. Поради физическото докосване самата среда предразполага преподавателят да се влюби в ученика.

Най-големият ми страх беше да не е твърде „сладко“. Опитвам се да бъда възможно най-честен; често сме егоисти, но не защото сме лоши. Искам да покажа болката, която не е героична, а жалка и тъжна, но е много истинска. Често когато едни творци разказват за други творци, го правим, като че ли говорим за себе си. Толкова сме преизпълнени с любов към изкуството, че не остава място за семейството. Всеки творец може да изпита тази болка. Например сцената в бара – усещането е за радост, тъга и самотност. Ние използваме нашите чувства, за да

разказваме истории на публиката, за да има диалог. Използвахме естествена светлина и камера в ръце.

Актьорите в главните роли Матле-на Кууснеми и Олави Усивитра са много въздействащи. Научиха ли се да свирят наистина?

Използвахме някои филмови трикове, няма да ви ги казвам. Актьорите свиреха, за да изглеждат добре пред камерата, но звукът е на професионални цигулари. На снимачната площадка имахме дубльор. Използвахме много различни техники на запис. Когато диригентът непрекъснато спира Анти, има трима музиканти, които записват. Олави е наистина много добър. Ръката, която държи цигулката, може да заблуди публиката, но не и ръката с лъка.

Лентата започва с мисълта на Конфуций: „Вторият живот започва, когато първият свърши“. Ако внезапно не можете да се изразявате повече артистично, с какво бихте се занимавали, какъв житейски избор бихте направили?

Моята работа е да използвам дарбата си, за да разказвам истории и да помагам на хората да оцеляват в живота. Бих помагал на хората по друг начин – не мога да пея или да пиша, но бих се научил. Ние творците имаме дар и ако не го използваме, ще означава, че не сме благодарни за него.

Как репетирахте?

Идвам от театъра; използвам различни техники, както и импровизация. Да се играе е лесно, проблемът е в осъзнаването. Обичам да репетирам с актьорите. При сцената в бара например се опитвам да докосна същината на тези герои и шест пъти повторихме сцената... Снимаем в едър план, докато Олави

слуша – Ким говори ужасни неща, за да го предизвика. Актьорите трябва да пресъздадат един образ във взаимодействие с другите изпълнители. Изцяло да се потопят в този свят на чувства. Тайната е, че когато един актьор помага на друг да бъде блестящ, и той става такъв. За една сцена подготвям 27 варианта. Когато сме притиснати от времето или не сме вдъхновени, избирам някой от тях.

Амбицията се превръща в нещо трагично позитивно. Има жертва в това – човек да пренебрегва семейството и човешките отношения. Едновременно ни въздейства ренесансовото усещане, че хората искат да надскочат себе си.

Вплел съм и история на съзряването – превръщането на момчето в мъж. Чехов е казал: „Когато си влюбен, никой не може да ти помогне“. Аз съм обсебен от емпатия към героите, не искам да морализирам и да ги поучавам.

Наталия Бояджиева

Пааво Вестерберг е роден през 1973 г. в Хелзинки. Завършва Театралната академия през 2000 г., въпреки че работи като актьор от 1981 г. Познат е от телевизионните сериали и прави забележителна роля във филма на Пайви Хартцел „Снежната кралица“ (1986 г.) И двата му филма „Злата земя“ и „Белият град“ получават награда „Джуси“. Написал е пиеси, които са публикувани и като книги. Последната му пиеса „Потенциални светове“ е до голяма степен автобиографична. Тя е поставена във Финландския национален театър през 2016 г. Пааво Вестерберг е син на поета Кай Вестерберг. Майка му е историчка. Големият му брат Юлий е музикант, а сестра му Хана е художничка. Станал е баща на 16 години. Има пет деца, най-малкото е от актрисата Еми Песонен, която участва в сценария. Двама от синовете му също следват актьорско майсторство.

Добромир Банев: „Животът сбъдна повечето ми мечти“

Известният ни поет отпразнува 50-годишния си юбилей само както той може – с премиера на нова книга. „Любов до синьо“ му донесе много усмивки и прегръдки... А именно за любовта говори Добромир и в това интервю-равносметка.

Във вихъра на поезията и любовта

Тази година отпразнувахте своята 50-годишнина. Ако обърнете поглед назад, какво постигнахте през тези години? Сбъднахте ли мечтите си?

С времето човек разбира, че постиженията се крият в радостта и удовлетворението от малките неща. Да си част от сплотено семейство, да разчиташ на истински приятелства, да се уповаваш на любим човек в моменти на безпокойство. В това съзирам големия успех, когато извърна поглед към миналото. Що се отнася до професионалните и творческите успехи, хубаво е да ги имаш, разбира се. Няма как да не съм благодарен и усмихнат заради обичта на читателите, защото те са част от вдъхновението и от този успех. Бих казал, че повечето от моите мечти са сбъднати, наистина. Не спираме да мечтаем и да се надяваме, така сме устройени като човешки същества.

А какво не успяхте да постигнете?

Не успях да постигна „баланс“ с лицемерието, злобата и завистта. Около нас е пълно с хора, които упражняват тези състояния, а това ме влудява. Който ме познава, знае колко ненавиждам неискреността. Бягам далеч

от такива екземпляри, те не са добре дошли в моя свят.

През петте десетилетия, които сте преживели, обществото ни мина през много промени и катаклизми. Как Ви се отразиха те?

Отразиха ми се отрезвяващо. Отраснах в „онова“ време, но висшето си образование завърших след „промените“. Моето поколение сякаш е обречено да съществува в непрестанен преход, където реализираш способностите си сред неясни правила. Налага се да импровизираш, сам да „навакаш“ неща, които младите усвояват с лекота. Но пък подобно предизвикателство не е за пренебрегване. Чак сега си давам сметка колко много ми е дала военната служба. Едно е сигурно: продължавам да държа на реда и чистотата – в буквалния и в преносния смисъл.

Роден сте в Ловеч. С какво са свързани най-скъпите спомени от детството Ви?

С баба ми и дядо ми, с къщата, която имаха те в центъра на този прекрасен град. Сега, въпреки че той е все така красив, е почти обезлюден. Цари призрачната красота на безвремието, в което са още много други градове. Но няма да забравя мириса на

Пламен Тотев споделя защо също се е влюбил в стиховете на поета

люляците, Покрития мост на Фичето и чаровния чар на „Вароша“. Имаш щастливо детство в Ловеч. Когато се сещам за него, в мен още се усмихва щастливо момче.

Вие сте един от любимите съвременни автори. Много са хората, които смятат, че изразявате мислите им в своите стихове и проза. Какво е разковничето на такъв успех, какъвто малко автори постигат?

Опитът. Не можеш да пишеш за нещата от живота, ако сам не си го опознал. Това с още по-голяма сила важи за любовта. Изживял ли си я, можеш да я увековечиш в стихове и то във всичките ѝ състояния. Това

Поетът винаги раздава с внимание и уважение автографи

кара хората да припознават себе си в моите думи. Най-приятният комплимент е, когато ми кажат: „Г-н Банев, това сякаш е писано за мен!“

Стиховете Ви са много популярни в социалната мрежа. Там ли е Вашата публика?

И там, разбира се, но по-важно е колко от читателите купуват книгите ми. В социалните медии не пускам всичко, там често аудиторията се радва на по-повърхностни неща. Единствено продадените книги са истинският критерий за това, колко обичат да те четат хората, колко си им скъп като автор.

Любовта е важна тема в творчеството Ви. Какво е за Вас тя – вдъхновение или предизвикателство, мечта или реалност?

Любовта е движещата сила на света. Често ми задават този въпрос, но ако имах еднозначен отговор, щях да ѝ посветя едно-единствено стихотворение. Прекрасно е, че любовта не се побира в рамки, всякакви клише-та са ѝ чужди.

Защо озаглавихте най-новата си книга „Любов до синьо“?

Защото очите ми са сини, защото небето е синьо, защото морето е синьо... Синьото е цвят, който сближава хората. Ако зависеше от мен, щях да изобразявам човешкото сърце в син цвят, защото да обичаш до синьо не е лесно начинание. По своята същност любовта е и болка. На болката също ѝ отива синьото.

Бихте ли хвърлили повече светлина върху това коя е жената, чийто силует е на корицата до Вас?

Предпочитам да остане загадка. Ако исках да се знае коя е, нямаше да бъде силует. Ще кажа, че това е жената по принцип. Онази, която очаква, ревнува, обича и не спира да се надява на споделеност.

Кои са Вашите вдъхновители и учители в творчеството?

Ще спомена само част от мъртвите, за да не обидя някои от живите: Яворов, Вапцаров, Дебелянов, Емили Дикинсън, Шекспир, Марина Цветаева... Не мога да изброя всички, но съм им благодарен за това, което ми дадоха.

Интервю на Пламен Тотев

По професия е юрист

Роден е в Ловеч – зодията му е Водолей. Специалността му е строга, завършил е Юридически факултет, но това не му пречи да е повече от романтичен. Досега Добромир Банев е издал общо 7 книги. Три от тях са в съавторство с друга наша поетична звезда – Маргарита Петкова. Най-новата му стихосбирка се казва „Любов до синьо“. И с нея поетът ни напомня: най-доброто винаги предстои.

„Никога“ е дума без значение.
Винаги има очакван „делийт“.
Любов?

Нейното предназначение
е да отрече,
че животът е мит.

„Най-мъчно се понася чуждо щастие.“

(За собственото кой ли е готов?)
Понякога едно случайно „здрассти“
е сигурна заявка за любов.

Най-хубавата дума е „любов“.
Най-трудната – защо? – е „изневяра“.

Животът е графит – едно „Fuck off“,
надраскано несръчно на дуvara.
Не ми припомняй ланшни времена
и бъдеще недей да ми споделяш.
Да, всичко има своята цена –
поевтиняват страстите в неделя.
Какво ще бъде после аз не знам.
„Ще“ в случая е твърде неуместно.
Човек се ражда и умира сам.
Любов ли?

Да съм казал, че е лесно?!

Добромир Банев

Хубавите книги се броят през лятото

Написаното от нашите автори винаги си заслужава – пък и наградите също са пътепоказател за стойността му

Снимка: архив на фонд „13 века България“

Елена Алексиева (вляво) при получаване на наградата на фонд „13 века България“

„Свети Вълк“

Сред най-престижните е тази на **Национален дарителски фонд „13 века България“**. Тази 2019-а беше връчена за осми път. Журито с председател *проф. Амелия Личева* бе номинирало шест заглавия. В крайна сметка наградата спечели **„Свети Вълк“ – роман от Елена Алексиева**. Талантът на Елена отдавна привлича вниманието. Започва със стихове през 1994-а, после опитва силите си в прозата, като създава също така и драматургия. По неин текст например режисьорът *Калин Ангелов* поставя моноспектакъла *„Мадам Мишима“*, който печели награда *„Икар“* за съвременна пиеса.

Елена Алексиева е печелила всъщност и *„Аскеер“*, пък и наградата *„Хеликон“* за съвременна проза. Книгата, за която се заговори сега – *„Свети Вълк“*, носи усещането за абсурдността на живота в България. По страниците ѝ оживява цял подземен град под изоставен рудник. Има и село – естествено, обезлюдяващо се. Пък и църквата е тръгнала непоколебимо към земята.

Как да разберем, че живеем живи този живот – и така може да се интерпретира създаденото от писателката. Българската съвременна литература изобилства от герои, които са на ръба на рационалното. *„Свети Вълк“* се вписва удачно в тази плоскост. Но

явно гласът на Елена е по-чист и пронизителен – щом романът ѝ печели овации на критика и читатели.

„Зове овцете си по име“

До нея поставяме една от истински големите дами на съвременната ни литература. **Теодора Димова спечели Националната награда „Христо г. Данов“ за цялостен принос в книжовната ни култура**, зад която стои *Министерството на културата*. Поредното издание отдаде почит на жена, която наистина дава много за имиджа на родната литература и в чужбина. Достатъчно е да споменем факта, че точно чешкият превод на неин роман – *„Майките“*, беше номи-

ниран преди три години за наградата на Съюза на чешките преводачи. Преводът е дело на *Давид Бернцайн*, с когото съвсем наскоро ви предложихме прекрасно интервю. На тържествената церемония, която по традиция се провежда в самата къща на нашия възрожденец и будител, Теодора Димова каза нещо просто и важно същевременно. И то беше, че *всички ние носим отговорност за съвременна България, при това пред предците си*. Иначе актуалната ѝ книга е *„Зове овцете си по име“*. Тя съдържа размишления на авторката по теми, свързани с християнството.

„Накъде тече реката“

Наградите *„Христо г. Данов“* всъщност имат и категория за *българска литература* – тук **най-достоеен се оказа Чавдар Ценов за неговата „Накъде тече реката“**. Автор е на едва няколко книги, но на практика всяка от тях печели отличие. *„Накъде тече реката“* отново ни поставя наред тази наша болка – *България*. И пак идва ред на българските парадокси – учител по география мечтае да пътува, но никога не е напускал страната ни... Професор пък притежава хиляди книги, но не е успял да напише нито една. Приятелите всъщност са трима, загубени в живота и търсеци правилната посока в него... като толкова много други в родината. Учителят решава да помогне, като си

Теодора Димова на тържествената церемония в къщата на Христо Г. Данов в Пловдив

Снимка: архив на Министерството на културата

представя, че ще произнесе реч... и сяда да я пише. Наричат Чавар Ценов един от най-добрите стилисти в съвременната ни проза. Значи ще е интересно да видим... „Накъде тече реката“.

„Всичките наши тела“

Прибавяме и още една награда, този път пазарна. Защото „Цветето на Хеликон“ е отредена за най-продаваната книга сред номинираните за наградата „Хеликон“. С други думи, тук оценката е най-близо до самия пазар, до предпочитанията на читателите. Едва ли ще ви изненадаме с това, че **Георги Господинов се наложи над останалите със своята „Всичките наши тела“**. Едно жури се съобразява с толкова много неща, а читателите – само с вкуса си, казва писателят в благодарственото си писмо, написано по случая. „Всичките наши тела“ е набор от свръхкратки истории, писани сякаш на трамваен билет... и създадени да бъдат четени и препрочитани, преписвани и споделяни, изживени.

И точно в тон с оценката, с пожела-

Съпругата на Георги Господинов – Биляна Курташева, получава „Цветето на Хеликон“ от негово име

Снимка: архив на „Хеликон“

нието на известния наш автор, ето какво избират читателите в България най-често от родната литература. Това са **данни от първите шест месеца за 2019-а**, предоставени точно от веригата „Хеликон“:

1. „Живот в скалите“ – Мария Лалева
2. „Задругата“ – Добри Божилов
3. „Кръв от къртица“ – Здравка Евтимова
4. „Сливовиц“ – Катерина Хапсали

5. „Зелените очи на вятъра“ – Здравка Евтимова
6. „Завист“ – Венета Райкова
7. „Чудовището“ – Владимир Зарев
8. „Затворисърце“ – Константин Трендафилов
9. „Жажда“ – Захари Карабашлиев
10. „Кан Тервел – кошмарът на Халифата“ – Емил Димитров

Новите български книги представи
Красимир Проданов

Юбилейно издание на Алея на книгата във Варна

Издателите Пламен Тотев и Светлана Янчева пред щанда на „Персей“ и „Изида“ на Алея на книгата във Варна

ежедневие в света на българската и чужда литература и да се запознаеш с най-новите заглавия?

Особено интересен за посетителите е станалият вече традиционен Литературен кът, който представя богата културна програма – премиери на книги, срещи с писатели и преводачи, детски модул. За юбилейното издание организаторите бяха подготвили и програма, посветена на грамотността, организирана в партньорство с Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН.

„Алея на книгата“ – Варна 2019 се организира от Асоциация „Българска книга“ и Община Варна. За поредна година в рамките на Алея на книгата няколко издателства представяха свои книги в Арт салона и Концертното студио на Радио Варна. Една по-голяма реклама на съпътстващите събития би помогнала много на читателите да се ориентират по-добре в многообразието от срещи с писатели, поети, издатели и преводачи и да изберат най-интересните за тях в пренаситената през летния сезон културна програма на морската столица. **(М.З.)**

Десетото пътуващо книжно изложение се проведе от 2-ри до 11-ти август. „Алея на книгата“ стартира през юни в Пловдив и финишира през септември в София. Деветнадесет шатри с книги от 50 български издателства, разположени между хотел „Черно море“ и Фестивален и Конгресен Център Варна, привличаха жителите и гостите на морската столица. Читателите имаха възможност да се запознаят с хиляди книжни заглавия, да си купят изгодно любими книги и да се срещнат с представители на издателствата. Какво по-хубаво от това да се пренесеш от горещото лятно

Снимка: Мария Захариева

20. Международно биенале на графиката – Варна

Проф. д-р Аксиния Джурова поздравява участниците и гостите на биеналето

Биеналето е първото в България и едно от първите в Европа

Форумът се ражда през 1979 г. Във Варна, когато се провежда първото издание, представляващо Национална изложба. През 1981 г. се превръща в Международно биенале на графиката (МБГ). В основата на създаването на биеналето е големият художник Стоимен Стоилов. Участници и носители на наградите са световноизвестни имена... През 2001 г. МБГ е включено в културните маршрути на

Европа и оттогава е под егидата на ЮНЕСКО.

Организатори са Община Варна, Министерството на културата на Република България и Съюзът на българските художници, а изпълнител е Галерията за графично изкуство – Варна. Община Варна осигурява деветдесет процента от бюджета. Тазгодишното издание се откри на 13 август 2019 г. в салоните на Градската художествена галерия „Борис Георгиев“ – Варна и ще продължи до края на

септември. Експонирана е и изложбата „Кадри от журита“ на фотографа Саркис Саркисян – СЕРДЖО, отразяваща интересни кадри от историята на форума от 1980 г. до сега.

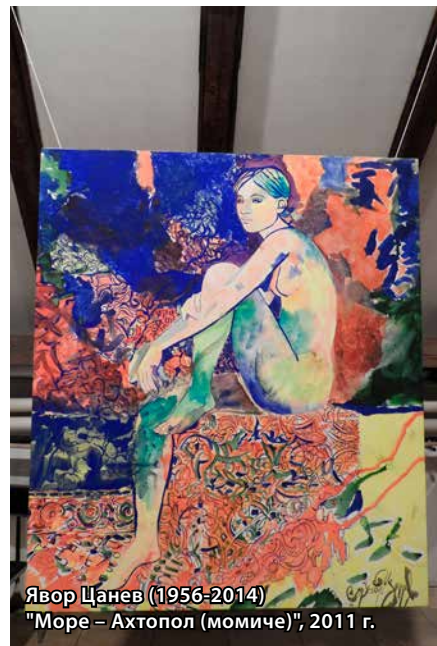
Журито под председателството на Ирина Мутафчиева, историк на изкуството и дългогодишен директор на Галерията за чуждестранно изкуство – София, селектира 446 графики на 327 автори от 57 държави от постъпилите 708 творби.

Международно жури с председател проф. д-р Аксиния Джурова, България, историк и критик на изкуството, и проф. д-р Филип Маурер от Австрия, проф. Стоимен Стоилов, България, Владо Гьоревски от Северна Македония и Венцеслав Антонов – директор на Международното биенале на графиката – Варна, определи наградите: Голямата награда на град Варна – Патипон Супанпонг, Тайланд; специална награда на журито – Лукаш Конюши, Полша, и три равностойни награди за Виктор Мануел Ернандес, Мексико, Оник Каранфилян, България, и Янко Орач, Словения.

Луксозен двуезичен каталог документира поредното издание на Международното биенале на графиката във Варна. Биеналето е един от мащабните и популярни форуми в областта на визуалните изкуства у нас и в чужбина. **(М.З.)**

Магдалена Ханиш-Стефанска, Полша
Цветна линогравюра, 2017 г.

Явор Цанев (1956-2014)
"Море – Ахтопол (момиче)", 2011 г.

„Сън в лятна нощ“

Български и немски музиканти представиха във Варненската опера на 12 август музиката на Феликс Менделсон Бартолди към спектакъла „Сън в лятна нощ“ на Уилям Шекспир

Малко предистория

Големият немски композитор, пианист и диригент с еврейски произход Феликс Менделсон Бартолди създава през 1926 г. своя опус 21 – увертюра към комедията на Уилям Шекспир „Сън в лятна нощ“. Тя била изпълнена за първи път през февруари 1827 г. 17-годишният композитор не смятал да допълва увертюрата с други части, но през 1941 г. пруският крал Фридрих Вилхелм IV му възложил да напише музика към Шекспировата комедия и той композира още 10 части. Музиката към „Сън в лятна нощ“ е създадена от Менделсон по случай първото изпълнение на Шекспировата комедия на немски език. За първи път тя прозвучава в кралския дворец в Потсдам на 14 октомври 1843 г.

Най-популярният номер от Менделсоновия опус 61 е безспорно „Сватбеният марш“, създаден през 1842 г. Звучи самостоятелно първо на 2 юни 1847 г. в Англия по време на сватбената церемония на Дороти Карю и Том Дениъл в църквата „Св. Петър“ в Тивъртън. Той обаче става известен, след като е изпълнен на 25 януари 1858 г. в Лондон на сватбата на принцеса Виктория (дъщеря на кралица Виктория) и пруският принц Федерик Уилям. Тогава за тържествения и красив ритуал пишат почти всички вестници и традицията да се изпълнява „Сватбеният марш“ по време на брачни церемонии се разпространява бързо в Европа и Северна Америка. Интересно е да се отбележи, че маршът не е случайно избран – Феликс Менделсон Бартолди често музицирал в Англия и бил любим композитор на кралския двор.

„Да се срещнем в музиката“

Концертът „Сън в лятна нощ“ е съвместен проект „Да се срещнем в музиката“ на младите музиканти от Бременския младежки симфоничен оркестър с диригент Шефан Гайгер, пловдивски дамски хор „Тримонциум“ и хор „Родина“.

Репетиция в Античния театър в Пловдив

Аплодисменти за изпълнителите във Варненската опера

Тромбонистът и диригент Шефан Гайгер успява да събере талантиливи млади музиканти от Бремен и околността му и да ги обедини в Бременски младежки оркестър, който изпълнява симфонична и филмова музика. Оркестърът се изявява главно в Северна Германия. В България гостува през 2014 и 2019 година. Младите ентузиазирани немски изпълнители, окрилени от любовта си към музиката, представиха един блестящ спектакъл на сцената на Варненската опера на 12 август. Няколко дни преди това те свириха с успех и на Амфитеатъра в Пловдив. Техният младежки заряд и енергия буквално искреше към публиката. За успеха на изпълнението допринесоха също така пловдивски дамски хор „Тримонциум“ с диригент

Ваня Атанасова и хор „Родина“ от Стара Загора с диригент Стефанка Желязкова, както и солистите от Варненската опера Илина Михайлова и Михаела Борова, и варненските актьори Валентин Митев и Биляна Стоева-Станимирова. Сънища, мечти, илюзии, любовни желания, лунна светлина... Романтичната и запленаваща музика на Менделсон е особено близка до света на младите оркестранти. Неслучайно изключително емоционалното им изпълнение предизвика буря от аплодисменти и възгласи „браво“. Безспорна кулминация на вечерта беше „Сватбеният марш“. Желаем им нови успешни проекти и нестихващ ентузиазъм!

Мария Захариева

Снимки: архив

Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и художествените занаяти в Разград

Всяка година през месец юли Разград се превръща в център на уникалния празник. На него си дават среща стотици почитатели на традиционния български продукт, художествените занаяти и екзотичните ритми. Празникът се провежда в три дни, през които се правят конкурси за най-сполучливо домашно приготвено кисело мляко и традиционни местни ястия с мляко, дегустации, а певчески и танцови състави от България и чужбина забавляват гостите на празника.

Ансамбъл за изворен фолклор „Капанци“ при Народно читалище „Искра-1893“, с. Паламарца – „Капанско веселие“

Най-важното послание на събитието е да съхрани и популяризира уникалния и неповторим вкус на традиционния български специалитет и най-старата традиция на местната етнографска група – капанци, за приготвяне на домашно кисело мляко. Центърът на Разград се превръща в пъстроцветна палитра от произведения на художествените занаяти – дърворезба, рисуване върху стъкло, върху текстил и керамика, капански сувенири, плетиво, бижутерия, ковано желязо, изработка на кукли в народни носии, кожухарство, абаджийство, иконопис и много други български занаяти и предизвиква голям интерес и у местните жители, и у гостите на града. Тази година това колоритно събитие се проведе за 18-ти пореден път и събра фолклорни състави както от

България, така и от Русия, Китай, Грузия, Канарските острови, Чили. Групите пяха и танцуваха на сцената на площад „Момина чешма“, а вечерните концерти и през трите фестивални дни се провеждаха на площад „Ларго“, предхождани от красиви дефилета на съставите. Панаирните и фестивални дни в Разград бяха изпъстрени с множество и разнообразни прояви – забавни състезания, изложби, конкурси и концерти. Майстори демонстрираха пред посетителите различни занаяти, децата опознаваха традициите, гостите се радваха на атрактивните вечерни концерти, на съпътстващата дневна програма, като опитаха и вкуса на местни гозби и на българското кисело мляко. Финалното дефиле на всички участници се проведе на 24 юли, което

по традиция се предвожда от избраните Крал и Кралица на Панаира и Фестивала.

Пищният заключителен гала-концерт предизвиква радостни емоционални преживявания у почитателите на фолклорното изкуство. Разградчани и гости на Панаира и Фестивала имаха удоволствието да се насладят на прекрасните изпълнения на танцовите състави от чужбина, като финалният танц бе на разградския танцов клуб „Абритус“.

Ярък акцент в панаирната програма бе конкурсът за домашно приготвено кисело мляко, традиционни ястия, тестени изделия и десерти с мляко, който се проведе в автентичната атмосфера на Етнографския музей в старинния квартал „Вароша“. Участниците бяха сред най-изкусните кулиниари и майстори на капански гозби, а гостите бяха очаровани от богатата фолклорна програма, претворяваща празничната традиция на етнографската група „Капанци“.

Сред красотата и прохладата на лятната градина пред Етнографския музей, гостите, настанени удобно под асмите и кичестите овошки, се потопиха в празничния свят на капанците.

Водещата на това уникално събитие Даниела Петрова – старши експерт в РЕКИЦ „Читалища“ в Разград, откри фолклорната програма, като напомни, че „За българското кисело мляко, нашумяло в началото на XX в. със своите уникални качества, се носят легенди. Неговите качества са оценени от дедите ни още от дълбока древност. Винаги го наричаме „българското чудо“, българският патент за здраве и дълголетие. Казваме с гордост, че това е уникалната закваска, прочула ни в света; твърдим, че киселото мляко е ключът към дълголетие, храната, която поддържа здравето.“

Тази година в конкурсната надпревара за наградите участваха 44 майстори от 9 населени места, а общият брой на предварително заявените блюда за оценяване от журито бе 64. Кулинарните изкушения бяха оценени по вкусови качества и оригинално оформяне на блюдата. В края на събитието най-изкусните майстори на капанските специалитети получиха заслужени награди. Гостите се докоснаха до една малка част от пребогатата фолклорна капанска съкровищница, а участниците в програмата ги поведоха на емоционално пътешествие в необятните традиции на капанците. Един от най-тържествените и съкровени обичаи в празнично-обредната им система е сватбата. Самодейците от ансамбъл за изворен фолклор „Капанска китка“ при Народно читалище „Просвета 1883“, с. Гецово с художествен ръководител Веселина Русева, представиха „Засевки“ и други важни елементи от капанската сватба. Интересни участници в празничното веселие бяха самодейците от ансамбъл за изворен фолклор „Капанци“ при Народно читалище „Искра-1893“ с. Паламарца с ръководител Юли-

Ярък акцент в панаирната програма бе конкурсът за домашно приготвено кисело мляко, традиционни ястия, тестени изделия и десерти с мляко

яна Петрова. Техните изпълнения бяха изключително въздействащи и запомнящи се, представяйки фолклорното богатство на този капански край. Силно впечатление направиха носиите на изпълнителите, някои от които са на 150 години!, пазени грижливо в старите сандъци на прабаби и предци, съхранили умениято на жената капанка. И тази година за три дни Разград се превърна в международен арт, фолклорен и културен център на България. Многобройните българ-

ски и чуждестранни гости оживиха улиците и площадите на града и се потопиха в празничната атмосфера на вълшебната магия, наречена фолклор. Панаирът на киселото мляко и Фестивалът на народните танци и художествените занаяти в Разград утвърждават присъствието на фолклорното изкуство в днешния живот и са своеобразен мост между минало и настояще, между традиции и съвремие.

Снежана Таскова

Ансамбъл за изворен фолклор „Капанска китка“ при Народно читалище „Просвета 1883“, с. Гецово – „Капанска сватба“

Даниела Петрова – старши експерт в РЕКИЦ „Читалища“ в Разград, и Снежана Таскова

Снимки: архив на Снежана Таскова

Славянската библиотека в Прага

Ако трябва да посоча коя е любимата ми библиотека в Прага, без колебание ще кажа – Славянската. Вероятно защото в нея имам усещането, че съм у дома си. Създадена е през 1924 г. от Министерството на външните работи под името „Руска библиотека на Министерството на външните работи“.

Входът към Славянската библиотека е богато орнаментиран

Първият дом на Славянската библиотека е летният дворец (*Místodržitelský letohrádek*) в днешния парк „Стромовка“. В началото фондът ѝ се състои само от руски книги. И до днес те представляват 50% от документите, съхранявани в библиотеката. Като основа на фонда са послужили лични библиотеки, дарени или откупени, включително и личната библиотека на първия директор – Николай Тукалевски. През 1927 г. се взема решение фондът на библиотеката да бъде допълван и с литература на останалите славянски езици и руската библиотека се преименува на „Славянска библиотека на Министерството на външните работи“.

В края на 20-те години Славянската библиотека се мести в историческия комплекс „Клементинум“, където тя се помещава и до днес. Библиотеката принадлежи на Министерството до края на 30-те г. на XX в. Следва период на немско управление, а от 1985 г. е част от структурата на днешната Национална библиотека. Днес в книгохранилищата ѝ се съхраняват над 850 000 документа в различни области – история, етно-

графия, политология, икономика, религия, философия, педагогика, психология, филология и други, както и множество произведения на художествената литература. Освен от книги, фондът на библиотеката се състои и от плакати, фотографии, карти, изображения и др. Библиотеката разполага и с голяма колекция от ръкописи и старопечатни книги.

Най-старият документ, който се пази в нея, е лист от непознат ръкопис на четириевангелието, написан на византийски гръцки език в края на XI или началото на XII в.

Най-старите старопечатни книги на кирилица, съхранявани в Славянската библиотека, са от Украйна. Това са Лвовският апостол и Острожката библия, отпечатани през 70-те и 80-те години на XVI век от типографа Иван Федоров.

В Славянската библиотека се пази и екземпляр от първата печатна книга на новобългарски език – „Неделник“ на Софроний Врачански, публикувана през 1806 г.

Библиотеката издава и свои публикации с различна тематика – от научни трудове до стихосбирки на славянски поети. Освен това е организатор на различни семинари, кръгли маси, представяния на книги, лекции и много други. Сред основните ѝ дейности е и организирането на изложби, целящи представянето на художествените и научни постижения на славянските народи. За първи път се озовах в „Славянската библиотека“ преди около десет години, когато прекарах първата си зима в Прага като студентка по

Поглед към Клементинума

програма „Еразъм“. Посрещна ме просторна читалня с гледка към кулите на готическата катедрала „Дева Мария пред Тин“ и с впечатляващ подръчен фонд на всички славянски езици – множество книги, които човек може сам да си намери и да чете в уютната читалня, на която обаче не са чужди и съвременните удобства: контакт на всяко работно място, удобни столове, безжичен интернет. А още колко съкровища можеха да се поръчат от фонда на библиотеката!

Услужливите библиотекарки намираха за мене томове от най-старите граматики на българския книжовен език, списания, издадени през 70-те и 80-те години, както и съвсем нови теоретични изследвания, публикувани няколко месеца по-рано. А за отмора се зачиха в някой роман или сборник с разкази. Те също са достойно представени във фонда на библиотеката.

Там ще намерите всички класици на българската литература, както и голяма част от произведенията на съвременни автори. За мене Славянската библиотека беше и продължава да бъде като уютен пристан, където за малко мога да се върна у дома си.

През последните години в библиотеката настъпиха някои промени. От няколко години в нея тече голям ремонт, но тя не спира да приема читатели. Вярно, временно се е наста-

Красиви рисунки украсяват стените на библиотеката

Снимка: Мария Захариева

вила в доста по-малки помещения, прекрасният изглед към островърхите кули липсва, но пак е уютно, пак човек може да се наслади на атмосферата, да почете и поработи. За съжаление фондът на свободно достъпните книги в момента е много по-скромен, но библиотекарите много се стараят в това отношение и от тази есен подръчният фонд значително се увеличи. Някои периодични издания също отново са свободно достъпни, останалите могат да се поръчат от склада на библиотеката. Другото неудобство за желаещите да си поръчат книги е, че книгохранилището в пражката част Хостиварж

от края на 2017 г. е затворено, тъй като е в ремонт. За съжаление това означава, че достъпът до голяма част от фонда на библиотеката, включително и на български език, не е възможен.

Новите книги, постъпили през последните две години, обаче се съхраняват на друго място и са достъпни за читателите. Необходимо е само да потърсите в каталога и да имате малко късмет. Освен това като жест към читателите, стремящ се поне частично да компенсира причините от ремонта неудобства, ръководството на библиотеката реши да прекрати издаването на специални читателски карти. Така от лятото на 2017 г. с картата си от Националната библиотека читателите могат изцяло да използват фонда и на Славянската. Другата приятна промяна от последните години е отпадането на необходимостта от паричен депозит за заемане на книги за вкъщи. Достатъчно е да сте със статут на дълготрайно пребиваващ в страната. Така че ако ви се чете българска литература, а донесените от България книги вече са прочетени, потърсете в каталога на Славянската библиотека – може би там ще ви очаква нова литературна среща.

Корицата на „Божествена литургия“, Киев, 1629 г.

Десислава Вилимовска
В статията е използвана информация от сайта на Славянската библиотека

Снимка: pkr.cz

България се оглежда в Тетевен

Казвам го и за добро, и за лошо. Винаги е така – пише го и във философските книги. Просто светът има две лица. Нашата страна също. Но е важно и друго – да полагаме усилия доброто да се увеличава. Нали мракът е просто отсъствие на светлина.

Църквата „Св. Всех Святих“ е една от перлите на градчето

Към Тетевен поемаме заради нещо специално.

Още миналата година сме приели една симпатична покана – да се включим във фестивал, наречен „Здравей, Здраве“. Тематиката всъщност е далеч по-богата от това, което може да ви хрумне по наименованието.

Истината е, че се радвам винаги, когато имам път към Тетевен. Планинското градче е сред най-красивите у нас, твърдо стоя зад това мнение. Даже си имам съюзник... Та нали самият Патриарх на родната литература, мъдрият Вазов е казал: „Ако не бях дошъл в Тетевен, и аз щях да остана чужденец на Майка България.“

Първото впечатление е по-скоро печално

Измъкваме се от пътническия микробус и попадаме на напълно разбита и нефункционираща автогара. Старите разкривени табели на секторите определено помнят по-добри времена. Наоколо са изсипани купчини пясък, всичко е някак... залязло. Впечатлението подсилва самосвал с вдигнато нагоре корито, в което е пораснало... дърво.

И добре, че се заглеждаме в странния израстък – автоматично вдигаме глава и буквално замираме. За миг

се оказваме в Рая. Онзи, за който Вазов говори. Тетевен е разположен в котловина – и старопланинските върхове буквално са се надвесили отгоре му. Впечатлението е наистина невероятно! Местните се гордеят с планинските си пазители и споменават с уважение имената им – Острич, Петрахиля, Червен, Трескавец и Вежен. Дали от чистия въздух, или заради вдъхновението да живееш сред върховете, но тук винаги са се славили със своята предприемчивост. Едно време тетевенчани развивали близо 30 занаята, като даже османците признавали трудолюбието им и наричали града *Алтън Тетевен* – Златен Тетевен.

Сега обаче картинката е като другаде в България

Полагат се усилия, но веднага си личи, че много от старите къщи май вече принадлежат на друг свят. Онзи, който са населявали преди стотици години стопаните им. Симпатично е, но в същото време ти загорчава от носталгията.

Обаче пък точно тя се разсейва, щом се запознаваме с един от местните. И той е тетевенчанин, но по-различен... Големият тукашен пес се е сврял на сянка в жежкия летен ден,

но като вижда непознати, пък и с раница на гърба, решава да ги поздравя. Така си изпросва от нас порция милувки. И продължаваме усмихнати. Избираме най-тясната пътечка и вече се досещаме къде ще ни изведе.

Църквата „Св. Всех Святих“ е перлата на Тетевен

Кой знае защо, но всяка обиколка, когато и да дойдем, все започва оттук. Краката сами ни водят. И сега е така! Пък и сме в храма точно на Петдесетница. А самият той е извисил снага на един от тетевенските хълмове. Камбанарията и тя гледа нагоре и сякаш докосва красивото небе. Църквата е построена още през 1846 г. Интересното е друго – създадена е върху старата, опожарена църква. А това вече е голямата рана на китния ни град. Кърджалии нападат Тетевен през 1801 г. От 3000 къщи тогава остават само четири. Трагедията е пълна! Всичко, което виждат очите ни, е израснало след опожаряването и до днес. Интересно колко бързо са се сменили епохите – родил се е нов град, създадени са нови ценности, а някои от тях са на път пак да си идат. При това този път без пожар. Но нали безразличието е по-страшно от всяка друга беда!

Тетевенчани обичат града си

Точно тази дума – безразличие, обаче не важи за хората, които срещаме. Нашето представяне на фестивала „Здравей, Здраве“ започва точно по обяд. Учим се как да заменяме чуждиците с български думи, а после да обичаме природата и да ѝ напишем писмо. В залата има двайсетина души, но истински любознателни и будни. Интересно, но две от посланията, които създаваме заедно, са именно за Петрахия, връхът-пазител на китния град. Отвън пък има голямо платно – на залепени един за друг листи местните пишат послание до своите общински представители. Нещата,

Чудните тетевенски улички

Прохлада край Тетевенския водопад

Тетевен е богат на маршрути за почивка

Ако човек обича да върви пеша, пътеките са десетки. Планината зове. Екопътека отвежда до близкия водопад. Името ѝ е повече от примамливо през лятото – „Под пръските на водопада“. И околните села са пълни с прелести. Наблизо е също разкошната Рибарица. Няколко километра ни делят и от Гложенския манастир. Сега обаче оставаме в Тетевен. Сумати време се заглеждаме по китните дворове – такива вече липсват в големите ни градове. Отрупани със саксии балкони и прекрасни градини под тях – и това е Тетевен. Улавяме с поглед за миг жена, която чете спокойно книга в цветната си градина – не е ли това за мнозина от нас мечта? Пресичаме и Вит – реката, която тра-

ките наричали *Артаня*. От другата ѝ страна също е хубаво. Меките форми на планината са наслада за окото. Просто си почиваш.

А после, отново на автогарата, проследяваме драмата на баща и малкия му син. Търсят тоалетна, но напразно. Крият се зад купчина пясък, после идва автобусът. Нелошото возило за София обаче не предлага билети – шофьорът прибира парите и поставя на стъклото отпред табела „Случаен превоз“, а след два часа и половина сме в големия град. Вече *малко повече българи* – по определението, дадено от Вазов. А онази своя реплика той завършва простичко... „*Не съм видял по-вълшебен край!*“

**Разходка до Тетевен
с Красимир Проданов**

които не им харесват, са същите като навсякъде у нас. *Безработицата, малкото грижи за обществените пространства, също обезлюдяването...*

А е факт, че Тетевен ражда предприемчиви хора. Пак там, преди десетина години, присъствах на раждането на друго интересно събитие.

Дните на планинската вода имаха за цел да покажат, че всяко българско кътче има дадености, които са уникални и могат да го превърнат в истинско съкровище. Чешмите край Тетевен наистина са много. Изворите – още повече. На някои от тях има и информационни табели, за да се знае повече за извиращата вода.

Тетевен от птичи поглед

Любовта е пролет, но цяла година

Танц с лодки при вземането на булката

Настройте се празнично – днес ще ви вода на китайска селска сватба, която обаче започва от града... „Ще се ожени след два месеца“ – това слушахме от нашия приятел Лианг, от както сме дошли в Пънлай преди година. Тогава младежът си купи къща на два етажа с двор и цяла година я стяга с помощта на приятели. Най-после новият му дом е готов и сватбата – насрочена от майките на бъдещите младоженци. Датата е 27 ноември. Лианг е шофьор на такси и откакто се запознахме, напредна много с английския. Той е доволен, че това му носи повече доходи. Приятелката му Лиу, с която са заедно от седем години, е не само изящна красавица, но и момиче със светла и чиста душа, веднага ни допадна. Двете със сестра си държат малък салон в центъра – сестра ѝ е фризьорка, а Лиу – козметичка; и двете са сръчни и много търсени. Три дни преди сватбата двамата влюбени ни донесоха голяма червена покана, изписана калиграфски с йероглифи. Разпитах познати какво се очаква от нас – обичаят изисква да се подари на младото семейство определена сума пари, поставени в празничен червен плик. В такива пликове се дават пари и за Нова година, и по други тържествени поводи. В събота сутринта пристигна с кола един приятел на Лианг да ни вземе. Не видяхме подписването на брач-

ните документи, тъй като то става в делничен ден в общината без специална церемония. В миналото брачно свидетелство не се е издавало. Сватбената гошавка е била достатъчна да удостовери брака. Веселбата се оставя за почивните дни в дома на родителите на младоженеца – в нашия случай в село Чъ Ли Джанг Джиа, в полите на планината Айшан. Сватбеният обичай има известни различия в отделните провинции, аз ще ви разкажа за традиционната китайска сватба в провинция Шандун. И така, още сме в Пънлай, в дома на Лианг. В хола сме само жени и деца. Това разделение между мъжете и жените продължава до края на сватбата. В една малка спалня на първия етаж е изложен пред погледите на гостите чеизът (спални завивки), донесен предварително от майката на булката. Докато разглеждаме сватбените снимки по стените, направени още през май, по даден знак приятелките на Лиу хукват към външната порта. Затискат я с ръце и се започват шумни преговори с младоженците и с приятелите на Лианг. Емоционалният разговор завършва с червен плик с пари, подаден през процеп на вратата. Първото препятствие е преодоляно – всички влизат в двора. Но ето ти нова драма – сега пък вратата на къ-

щата е залостена и се започва ново тропане и викове.

За втори път се вади вездесъщият червен плик и той отваря втората врата. Ще има и трета – в селото, но ние се надяваме Лианг да се е запазил с достатъчно червени пликове... След символичното влизане в бъдещото семейно гнездо, потегляме към морската алея за снимки. Необичайно студено е, край морето брули пронизващ леден вятър. Лиу е в ефирна дълга бяла рокля по западен образец, която по-късно по време на обяда ще замени с традиционната китайска червена булчинска рокля. Лианг е в тъмен костюм, с бледорозова вратовръзка върху бялата риза. Млади, красиви, влюбени и щастливи – пожелаваме им така да си останат

Шаран, полят с карамелен сос

цял живот!

Студ – не студ, младоженците седнаха по турски на тревата най-непринудено с все сватбена премяна и заиграха детската игра с ръце, „камък, ножица, хартия“ – едновременно си показват един на друг разтворена длан, юмрук или два пръста. На победителя му се изпълнява желание – и то беше едно – целувка! Иначе, до края на сватбата – никакво „горчиво!“, никакви целувки пред хората, никаква външна проява на близост – не са приети в тяхната култура. Фотографът ни води на различни живописни места край плажа и в парка. Аз следвах неотлъчно младоженците и направих купища снимки. Накрая притичваме към колите, подгонени от бурния вятър. Пътуваме до Чъ Ли Джанг Джиа около час. От двете ни страни са се ширнали ябълкови градини – гордостта на този край.

Навлизаме в селото и сватбената кавалкада спира пред висока алена надувна арка със строени до нея празнични оръдия, украсени с панделки.

Оръдейните залпове известяват, че тук сватба ще има – не остана ни човек, ни птица в селото да не са разбрали. Когато оръдията замлъкнаха, неочаквано за мен от червената кола изскочи булката, стрелна се бързо под арката и хукна сама по улицата нагоре. Почти като Пепеляшка на бала и пак е свързано с обувки – после разбрах, че се страхувала приятелите на Лианг да не я настигнат и да ѝ вземат червените булчински обувки. Никой не можа да я настигне, колкото и да тичаха – спортна дама излезе. Пристигна си с обувките до родния дом на Лианг.

Сватбарите се проточихме в дълга редица след нея (150 души бяха поканените, и то само от страната на младоженеца. На следващия ден се прави друга почерпка в родното село на булката само за нейни роднини и приятели.

Но не предвидихме, че ще ни спрат червените ленти пимпао, постлани по улицата до дома. Пимпао са фойерверки, които изпускат гъст дим, свистят и гърмят страховито. Така по задимената улица стигнахме най-после до втора червена арка като дъга, след която дълга червена пътека ни отведе до дома, където е израсъл Лианг.

Минахме развълнувани по червения килим като на кинофестивал, но уви – отново залостена порта. Украсена с ленти с благопожелания и с червени фенери, но – не пускат да се влиза. Вече знаем и очакваме сцената с тропането и преговорите, докато накрая червеният плик слага край на драмата. Залостените врати са символ на трудностите, които трябва да преодолява занапред младото семейство. Влизаме в двора, а там под един навес врат два казана със сватбения обяд. Булката притича в къщата и седна върху едно голямо и високо легло до прозореца (по-късно разбрах, че това е легло – печка като в руските приказки). Пред нея на ниска масичка беше поставена храна за почерпка със символично значение – жените си вземаха и наричаха хубави пожелания за младата невест-

та. Кръглите бисквити са символ на юана – както монетата не може да бъде счупена на две, така и те да не се разделят и бракът им да се запази завинаги. Бонбоните предвещават сладък живот, а семките – скоро да се сдобият с наследник.

Мъжете в това време се редяха с делови вид пред една маса, където един човек записваше имената им на червена хартия и колко пари са подарили на младото семейство. Дадохме и ние своя червен плик. Списъкът и парите се предават на младоженците след сватбата. Един младеж ни се представи като братовчед на Лианг и ни отведе в неговия дом на гощавка. Гостите бяхме разпределени в няколко роднински къщи, тъй като не можем да се поберем в една. Мъжете и жените са разделени на различни маси, но аз останах на мъжката, тъй като само там имаше човек с английски, а не исках да пропусна възможността да науча нещо повече за ритуала. Надявам се да са ми простили тази волност. Впрочем, ние бяхме техните специални гости и вниманието към нас беше подчертано – само нашите чаши за чай имаха капачета, за да не изстива бързо чаят, главата на шарана сочеше към нас, чакаха първи да си вземем от всяка гозба... Около голямо стенно огледало бяха залепени ленти с цитати от Мао.

Братовчедът Шинг Ионг обясни, че повече от двадесет вида блюда са приготвени за празника, предния ден са заклали прасето и всичко е прясно.

Освен свинско, имаше пиле, риба и всякакви морски дарове и друга храна, непозната за мен. Чиниите идваха с голяма бързина, масата се отрупа и, разбира се, повечето храна остана – но такъв е обичаят. Атракция бяхме и ние за тях – помолиха да ни снимат как сръчно си служим с вилица (отнякъде намериха две вилици за нас, но не бяха виждали наживо някой да ги ползва)... За мен пък остана загадка как Шинг с две пръчици разряза печеното пиле на парчета. Зеленият чай се лееше изобилно, друго не се пиеше. Жените нито пушеха, нито пиеха алкохол. Тихи разговори и обилна храна. Никаква музика, няма и танци! Ако става дума за фолклорен фестивал, Китай се представя с много феерични изпълнения, но подозирам, че са само сценични – измислени от хореографи за сцената. В ежедневието си живот китаецът не танцува, дори и на сватба. Към края на обяда минаха младоженците да вдигнат наздравица с всеки гост. Лиу беше вече в червената рокля. Лианг лично напълни чашите, напитката пак беше чай. Благослови, шеги, смях... След около два часа сватбарите, сити и доволни, си тръгнаха всички едновременно. Със сърца, пълни от щастието на нашите приятели, потегляме и ние със съпруга ми.

*Откъс от книгата на
Наталия Бояджиева
„Светлина от Изтока“*

Наздравица с гостите

Чешкият курорт Карлови Вари

Вече няколко века западчешкият курорт Карлови Вари привлича множество туристи от цял свят с лечебната си вода, красивата архитектура, алеите и парковете, и с билковия ликьор Becherovka.

По река Тепла

История на курорта

За основател на курортния град се смята чешкият крал и император на Священата Римска империя Карл IV (1316–1378), който често посещавал местния замък Локет. Затова градът носи неговото име – „Карлови Вари“, т. е. Карловите горещи извори. След като чешкото кралство става част от Хабсбургската империя, градът става известен с името си „Karlsbad“, което в превод означава „Карловите къпални“.

През 1358 г. кралят построява замък на мястото на днешния „Дворцов хълм“, който се е намирал точно над някогашното тържище. През 1370 г. градът се сдобива със статута на кралски град, жителите му са освободени от всякакви задължения към местните феодали. През Средновековието градът е един от малкото без градски стени и укрепления. В средата на 15 в. Карлови Вари става арена на войни между местни аристократични фамилии. В края на века крал Владислав Ягелонски потвърждава всички привилегии на местните жители и забранява заселването на евреи, за да избави

местните християнски търговци от тяхната конкуренция. Забраната пада чак през 1866 г. Въпреки феодалните междуособици през 16 в., именно тогава започва икономическият подем на града – оформя се прослойката на средната класа. През втората половина на века и в самото начало на 17 в. той

преживява две природни бедствия – опустошително наводнение (1582) и огромен пожар (1604), в резултат на който изгарят кметството, градският архив, 99 къщи (Оцеляват само три). По молба на градската управа тогавашният император на Священата Римска империя и чешки крал Рудолф II (1575–1611) отпуска голяма сума за възстановителните работи, а през 1609 г. освобождава града от данъци за 5 години. Част от възстановителните работи включва и построяването на дворцовата кула (1608) на мястото на средновековния замък, която е запазена и до днес.

По време на 30-годишната война (1618–1648) градът е сполетян от ново нещастие – чумната епидемия. През втората половина на 17 в. за Карлови Вари започва нов период на икономически разцвет. През 1707 г. той отново получава статут на свободен кралски град. Увеличава се броят на посетителите в града, главно лекари и учени, които наблюдават как протича лечението на болните в курорта и въз основа на това провеждат своите изследвания. През 16 и 17 в. се прилагат предимно ненаучни методи за лечение – например лекарят Вацлав

Каменната колонада

Пайер препоръчвал ежедневно поемане на огромно количество минерална вода, което впоследствие се оказва много опасно. През 18 в. нараства ролята на местния аптекар Давид Бехер (1725–1792), смятан за основоположник на модерното балнеолечение. Той препоръчва умереното пиене на минерална вода и провеждане на лечение на базата на ванни процедури и инхалации. През 1708 г. известният за времето си д-р Фридрих Хофман изнамира по-икономичен способ за добиване на сол от минералните води. Посещението на висшата аристокрация през 17 в. е по-скоро показно, шумно и тържествено, във вид на публичен ритуал, демонстриращо съсловно превъзходство и не е

Пазарската колонада

Градинската колонада

свързано с провеждането на лечебни процедури. Например, през 1630 г. главнокомандващият императорската армия херцог Албрехт фон Валдщайн (Валенщайн) идва тук със свита от няколко души и, както твърдят съвременници, лечението се оказало поредица от „пирове, разгул и веселие“. През 1711–1712 г. руският цар Петър Велики на два пъти посещава курорта и прекарва тук около един-два месеца. Разположената по крайбрежието на р. Тепла и гледаща срещу един от минералните извори („изворът на княз Вацлав“) сградата съхранява паметта за него. На фасадата ѝ е изписано неговото име, а на първия етаж е сложен барелеф,

изобразяващ участието на Петър в строителството на съседната сграда, която не се е запазила до наши дни. За днешното руско „присъствие“ в града „говорят“ закупените от руснаци множество недвижими имоти, включително хотели, руската реч, която често може да се чуе по улиците, както и православният храм „Св. св. Петър и Павел“, построен през 1896 г. със средства на руските курортисти.

Макар че в средата на 18 в. градът отново става жертва на пожар, той бързо се възстановява. Един от местните жители, Йохан Пуп, полага началото на хотелиерството и ресторантьорството. На негово име е кръстен и най-популярният 5-звезден хотел в града („Пуп“), където са снимани филмите „Пръстенът“ с участието на Настася Кински и Майкъл Йорк и „Казино Роял“ с участието на Даниел Крейг. Броят на посетителите нараства – докато през 1756 г. те са само 134, в края на 19 в. тук идват годишно около 26 000 души.

През 18 и 19 в. чести гости на курорта са представители на западноевропейската и руската аристокрация и интелигенция. Те използват престоя си тук не само за почивка, но и за творческо вдъхновение. Сред тях са композиторът Йохан Себастиан Бах, Лудвиг ван Бетовен, Ференц Лист, Йоханес Брамс, поетът Йохан в. Гьоте, за когото градът се превръща

в нещо като втори дом. В писмо до свой познат той пише: „Бих искал да живея в три града – Ваймар, Карлови Вари и Рим.“ За периода 1785–1823 г. Й. Гьоте посещава курорта цели 13 пъти, изучава живота на местните хора, целебните извори, околността, природата. Именно тук той се сприятелява с дошлия да се лекува свой сънародник, немският поет и драматург Фридрих Шилер. През 19 в. Иван С. Тургенев е чест гост в хотел „Пуп“, руският писател Николай в. Гогол работи тук върху произведението си „Тарас Шевченко“, Алексей К. Толстой организира литературни вечери, а за написване на романа си „Петър Велики“ щателно изучава атмосферата и живота в града, където някога е бил руският император. Деветнадесети век се смята за „златния век“ на курорта, чийто архитектурен облик в стил сецесион той дължи на виенските архитекти Фердинанд Фелнер и Херман Хелмер. Част от сградите са в стил барок и неокласицизъм. През 70-те години на 19 в. градът вече има пряка транспортна връзка с Прага благодарение на построената железница. Курортът се радва на все по-голяма популярност – през 1911 г. броят на посетителите му достига 70 935 души, а на жителите му – 17 446 (за сравнение, през 1857 г. в Карлови Вари са живеели само 4384 души). Днес населението му наброява около 49 000 души.

По улиците на Карлови Вари

Минералните извори

Един от най-важните символи на курорта, който се превръща в притегателна сила за многобройните туристи, са множеството минерални извори (около 300 на брой), 13 от които се намират в центъра на града по протежението на р. Тепла. Откритието им се приписва на основателя на курорта, Карл IV. Легендата разказва, че в един от тях кралят излекувал болния си крак и така открил лечебните свойства на водата. Според друга легенда по време на кралски лов бягащ от ловците ранен елен се потопил в топлите води на един от минералните извори и така възстановил силите си. Трета легенда разказва за едно ловно куче, което, бягайки, паднало в горещия извор. Неговото скимтене привлякло ловците, които така открили минералния източник. Най-големият и най-старият извор е Гейзерът (наричан „пулсиращият фонтан“), който се намира в голяма стъклена сграда. Водната му струя се издига до 12-15 м. За едно денонощие от него извира около 3 млн. литра вода, а всяка минута в чашата му се събира около 2000 л вода с температура 73 градуса по Целзий. Неговата вода помага на хора с бъбречни и стомашно-чревни заболявания, нарушена обмяна на веществата, болна жлъчка. Пиенето на вода тук се смята за ритуал – по традиция тя се пие от специални

порцеланови съдове (бърдучета). Точно срещу гейзера е разположена дървената пазарна колонада, където в миналото се е намирал пазарът. Тя е построена през 1881 г. на мястото на някогашното кметство и е богато украсена с художествена резба в швейцарски стил. Там се намират „Пазарният“, „Долният дворцов извор“ и „Изворът на Карл“. Преданието говори, че именно в него императорът е киснел болния си крак. Точно над извора виси барелеф, изобразяващ легендата за откриването на извора. Над колонадата се намира т. нар. „Горен дворцов извор“, ограден от малък открит павилион. Там се е издигал някогашният замък. Продължавайки по течението на р. Тепла, се озоваваме пред Каменната или т. нар. „Мелнична колонада“, построена през 1871–1881 г., на мястото на някогашната мелница. Тя е най-голямата от петте колонади в града. В архитектурно отношение колонадата е интересна със своите 124 колони в коринтски стил и с прекрасните си статуи, разположени в горната ѝ част, символизиращи 12-те месеца на годината. В колонадата се намират 5 минерални извора, като най-популярният сред тях е т. нар. „Мелничен извор“. В съседство с колонадата в малък павилион се намира т. нар. „Извор на свободата“. Продължавайки разходката си, се озоваваме пред Градинската колонада, в която са

разположени „Градинският“ и „Змийският извор“ (наречен така заради змиите, които някога са се криели тук).

За да запазят чисти минералните извори, местните власти са забранили в близост до тях ново строителство и движението на автомобили из курорта.

Бехеровката – „запазената марка“ на курорта

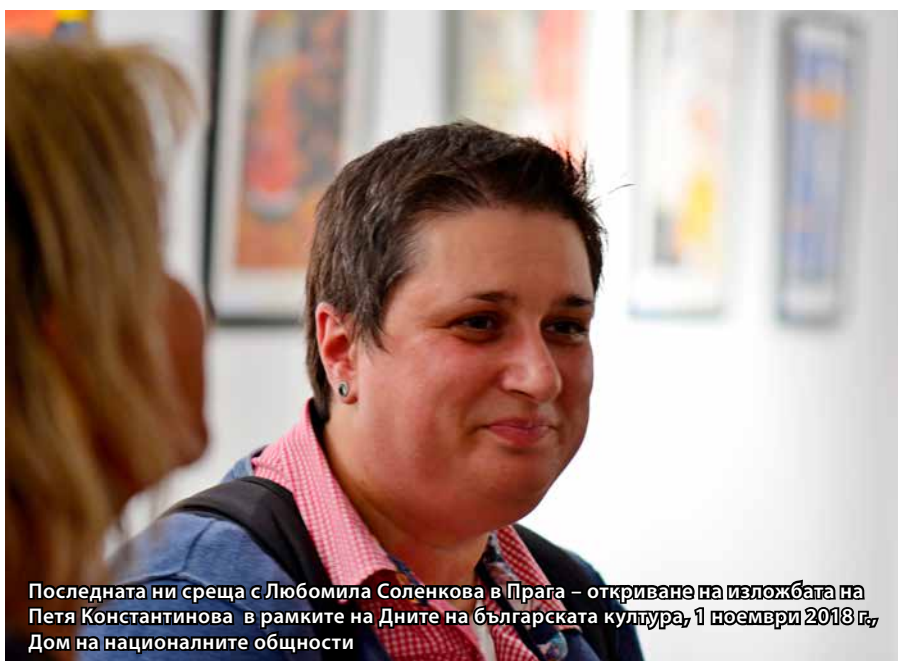
Билковият ликьор *Becherovka* с горчив вкус е другият символ на града. Смята се, че има лечебни свойства. Ликьорът се приготвя от 20 билки, консумира се като аперитив или се използва за приготвяне на коктейл. За негов „баща“ се смята лекарят Йозеф Бехер (1769–1840), син на местния аптекар Давид Бехер. През 1807 г. той започва да произвежда ликьора, който в началото се е използвал за лекарство за корем. Рецептата получава от английския лекар д-р Кристиан Фробриг. Синът на Йозеф Бехер, Ян Бехер, продължава фамилната традиция през 1838 г., като построява нова фабрика за производството на ликьора. Именно той се смята за основател на компанията, носеща неговото име. Рецептата и до днес се пази в тайна – знаят я само двама души. Днес фабриката е собственост на френската компания Pernod Ricard. В града се намира и Музеят на бехеровката, разположен между старата и новата част.

Филмовият фестивал

Най-важното събитие в културния живот на града е филмовият фестивал, който се провежда в хотел „Термал“, разположен в центъра на града, близо до Градския театър. Традицията датира от 1946 г., до 1958 г. фестивалът се провежда ежегодно, с изключение на 1953 и 1955 г. В унисон с тогавашната идеология в периода 1960–1992 г. фестивалът се редува с Московския филмов фестивал. От 1994 г. фестивалът отново започва да се провежда всяка година. Тогава градът се изпълва със световни знаменитости, част от които отсядат в най-популярния хотел в града „Пуп“.

Д-р Красимира Мархولةва

Любомила Соленкова (1976 - 2019)

Последната ни среща с Любомила Соленкова в Прага – откриване на изложбата на Петя Константинова в рамките на Дните на българската култура, 1 ноември 2018 г., Дом на националните общности

На 30 юни 2019 г. ни напусна д-р Любомила Соленкова – дългогодишен сътрудник на списание „Българи“, светъл и духовен човек, прекрасен учен. Изключително интересни са материалите ѝ, излезли на страниците на „Българи“, посветени на Васил Левски, Люба Сплиткова-Касърова, Фани Майзер, Богдана Ираскова-Хитева, Мария Максова, Жозефина Шмаха-Огнянова и др. През 2016 г. излезе статията ѝ „Априлското въстание през погледа на „Хумористицке листи“. Любомила Соленкова е и съставител на книгата „Жената като феномен в

българо-чешката взаимност“, която е приложение към брой 5-6 на списание „Българи“ от 2011 г. Последно през 2018 г. публикувахме статиите ѝ „Четири лъва на София“ и „Александър Димитров и „Пражката пролет“. Любомила Соленкова е завършила магистратура по история в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет. Дипломната ѝ теза е върху „Източноиндийската компания и английската колониална политика в началото на XVII век“. В периода 2001-2005 г. е асистент по Историография в Ис-

торическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Редовен докторант е в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет, Катедра „История на България“, направление Историография. Темата на докторантурата ѝ е „Проф. д-р Христо Гандев – житейски път и научно наследство“. От 2008 г. Любомила Соленкова е доктор по история. През 2007 г. специализира в катедрата по история към Философския факултет на Карловия университет при проф. Ян Рихлик. Работила е в Националния исторически музей (2000-2002). От 2009 г. е научен сътрудник II ст. в Института по история, БАН.

Публикува на страниците на списанията Homo Bohemicus, Списание на Бан, Navúchod, „Българи“, „Исторически преглед“ и др. Нейни научни статии са издадени в редица сборници. Научните ѝ интереси са в областта на историографията, културните и просветни институции и дейци, българо-чешките културни връзки и влияния през XVIII и XX век. Съставител е на брой 2-3, 2009 г. на Homo Bohemicus – „1989 – нежна революция или политически сценарий“, на Годишника на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – Исторически факултет, 2011 г. и др. Поклон пред светлата ѝ памет!

Мария Захариева

Един от най-старите символи на българския дух, сила и мощ е лъвът. Затова може би мнозина от софиянци и гости на столицата свързват скулптурите именно с това – българското величие, което всеки трябва да види на влизане в София. Днес мостът се намира в центъра, но отново играе ролята на своеобразна порта към него, тъй като всеки идващ с влак или автобус, за да влезе в центъра на града (границите на Стара София), трябва да премине през него.

Но освен това, четирите лъва на Лъвов мост са паметник на героизмът на четирима българи – книжари и съратници на Васил Левски. На 15 ноември 1877 г., малко преди Освобождението на България, те увисват на бесилките. В местността „Капана“ (намира се при днешните улици „Г. С. Раковски“ и „Веслец“, северно от Дондуков), близо до дюкяна си, е обесен книжарят Хаджи Стоян Неделчев Вардев – Табака. На вратата на книжарницата, край пътя за Бистрица, увисва бистричанинът Никола Стефанов Крушкин – Чолака (днес това е на ъгъла на ул. „Алабин“ и бул. „Витоша“). Книжаря Георги Стоицев – Абаджията екзекутират на „Шарен мост“, а техния сътрудник Киро Геошев Хранов – Селянина – на Конски пазар (днес Женски пазар).(...)

И днес на моста гордо на стража стоят четирите лъва и напомнят за отминалите мрачни времена, за борбата за свобода на българите, за подвига на четиримата книжари съратници на Васил Левски: Стоян Неделчев Вардев – Табака, Никола Стефанов – Чолака, Георги Стоицев – Абаджията и Киро Геошев Хранов – Селянина.

Из статията на Любомила Соленкова „Четири лъва на София“

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кч. Почтенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 2201279334/2010 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

**За контакти:
o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu
Facebook: Bulgari Vazraždane**

Българи брой 3/2019

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, „Воцелова“ 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република:
E 13282

Главен редактор:

Мария Захариева

Редакционен екип:

д-р Красимира Мархалева, Красимир Проданов

Сътрудници:

Снежана Таскова, Пламен Тотев, д-р Таня Янкова, Стефан Кисъв, Даниела Горчева, Татяна Борисова, Минка Атанасова, Борислав Гърдев, Раиса Андонова-Щурм, Златна Костова, Луиза Станева, Здравка Славова, Красимир Проданов, Деница Проданова, д-р Десислава Вилимовска, Бойка Асиова, Петя Константинова, Сирма Зидаро-Коунова, доц. Стефан Дечев, Евгения Бернщайн, Дияна Анастасова, Наталия Бояджиева

Дизайн: Владислав Цонев

Година 18, брой 3/2019

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: TISKAP s.r.o.

Дадено за печат: 16. 9. 2019

Цена: 30 крони

Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane

Позицията на редакцията може да не съвпада с мнението на авторите на публикуваните материали.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 3/2019

Adresa redakce a tel. spojení:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XVIII

Periodicitá: 6

Náklad: 600 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 3/2019

Den vydání: 23. 9. 2019

Evidenční číslo: MK ČR 13282

**Vydavatel: Vazraždane, Vocelova 3
120 00 Praha 2, IČO 26544229**

„Българи“ списание за българите в Чехия

Българи

„Възраждане“ „Българи“ Абонамент Фото галерия Връзки

Архиви броеве

- 2005 година
- 2006 година
- 2007 година
- 2008 година
- 2009 година
- 2010 година
- 2011 година
- 2012 година
- 2013 година
- 2014 година
- 2015 година

„Българи“ 2015, брой 1

„Българи“ 2015, брой 2

„Българи“ 2015, брой 3

„Българи“ 2015, брой 4

„Българи“ 2015, брой 5-6

Списание „Българи“ 2015, брой 5-6

Разгледай списанието по рубрики - Съдържание:

Българската общност

- Музикални празници в Рудолфинум
- Срещи с Елена Раличева I Колела в Нерелното училище в Бъно
- Колела в училище „Възраждане“
- VII-Вълшебна Колела в училище
- Алентен концерт в зала „Мартину“
- „Съединението прави силата“
- Симеон Симеоноу – един достоен българин
- Ансамбъл „Пирин“

Годишнини

- Връзването на Южна Добруджа на България
- Гесери Касиманов
- Забравеният подвиг на българските прависти

Пътешествия и разходки

- Разходка в парка Пухонши
- Музеят за история на изкуството във Виена
- Киото – културната столица на Япония
- Хирошима – градът-феникс

Култура

- Асен Блатечки: Аз съм един щастлив човек
- Писмо до Юнско от Прага
- Стойня Мутаfoва
- Прозорци към душата на художничката Мила Милчова
- Български работи
- Християн Марчев – поезия
- Фолклорът е във всеки българин
- Чудеса без начало и без край
- Софийският международен конкурс „Лирини гласове“
- За един неочакван въпрос
- Пловдив – европейска столица на културата 2019 г.

Българо-чешки връзки

- Как се пише и превежда постмодерен роман

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

БСОУ „Д-р Петър Берон“

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ
ПРАГА

НАЧАЛО НОВИНИ ПРИЕМ ИСТОРИЯ ГАЛЕРИЯ ЗА УЧИЛИЩЕТО КОНТАКТИ ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ

www.bgschool.eu

Супа с розово цвекло

Продукти:

1/2 глава
червено
цвекло

1 + 1/2
кофичка
кисело
мляко

4
скилидки

чесън

2 с.л.
стукани
орехи

3 с.л.

стрък
копър

1 Наредете
цвеклото и
го сварете

30~40 мин.

Отцедете го

3 Пасирайте го
на каша

4 В дълбок съд
разбийте млякото
в 1/2 л вода и
добавете цвеклото

5 Обкусете със сол,
зехтин, орехи и копър

